

Bájos és üde

csak az a nő lehet, a kinek —
akárcsak a napi mosdás, fésül-
ködés — életszükséglete a

DIANA ARCZKRÉM
és
DIANA PUDER

mindennapos használata.

Próbadohoz vagy tégely — 1. — korona.
Nagy — 2.50

Mindenütt kapható! ♦♦♦♦

MATTONI-FEL
GISSHÜBLER
természetes
égyvényes
SAVANYÚVIZ.

KULTURA ÉS TUDOMÁNY

új kötete

Philosophiai szótár

Szerkesztette

ENYVVÁRI JENŐ

Azoknak a műszavaknak a magyarázata,
amelyeknek jelentőségét a filozófia iránt
érdeklődőnek okvetlenül ismernie kell.

Ára kötve 3 korona 20 fillér.

A Franklin-Társulat
kiadása.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Törökök

a címe

Dobay István

könyvének,

mely most jelent meg
második kiadásban

A szerző, ki beutazta a
török harteret és a Dar-
danellákat, élénk és vonzó
előadásban számol be ott
szerzett tapasztalatairól
és sok egyéb érdekes dol-
got is mond el török
testvéreinkről. A könyvet
33 illusztráció díszíti.
Ára öt korona.

Kapható «A Társaság» kiadóhivatalában
Budapest, IV., Reáltanoda - utca 18. sz.
és minden könyvkereskedésben. ♦♦♦♦♦

ROZSNYAY PEPSIN BORA.

Kellemes ízű, kiváló jó hatásu szer
étvágytalanság, ren-
detlen emésztés és
gyomorgyengeség ellen.

Étkezés közben véve, megóv
a gyomortelheléstől.
Egy üveg ára 3 kor. 20 fill.

Kapható:
minden gyógyszerárban
valamint

Rozsnyay Mátyás
Arad, Szabadság-tér 8.

Őrizzük meg hősi halált
halt kedveseink emlékét!

Eredeti nagyság 20 x 28 cm. Törvényesen védve.
Tetszés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható.
A világháború majd minden családból kiragad egy-egy
kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárv,
feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hő-
sainknak emlékét megőrizendő, igen díszes, szép ki-
vitelezésű fényképtárat készített. (Ezeken a képeken a hon-
nyomással) melybe bármilyen arckép beilleszthető 2 kor.
bellekzés ellenében bármilyen küld Mátyás Vilmos ki-
adóhivatala, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. Gyűjtőknek 6 da-
rab után 1. 10 drb után 2 tiszteletpénzzel szolgálatunk.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

LOHR MARIA (KRONFUSZ)
Gyár és VIII. Baross-u. 85.
Fiókok: II. Fő-u. 27. IV. Eke-u. 6. Ke-
keméti-u. 14. V. Harmadik-u. 4. VI. Tör-
köz, Andrássy-ut 16. VIII. József-kr. 2.
Telefon: József. 2-37

A cs. és kir. 23. gyalogezred
1050 harctéri kép és rajz 300 autogramm uralko-
100 érdekes cikk és vers HADI dóktól, hadvezérektől és
A világháború első ALBUMA ezredbeliektől. A szá-
két évben kiün- mos díszes kiállítás
tett és elcsélt 23-as csoportképen 400
hőök irásában és KUN JÓZSEF JENŐ mint 3000 ezredbeli
képek megörökítve. kapt. Jókunadag- arcképe található.
Ára 20 kor. Megrendelhető a Képes Hírlapszágnál, Tábori posta 622.

MÓRICZ PÁL
új könyve:

A FERGETEGBŐL

Rajzok a magyar
katonáról, magyar
alakokról és ma-
gyar vidékekről ::

Ára 5 korona.

E könyv kiadásából és
árusításából befolyó
minden jövedelem a
magyar kir. budapesti
1-ső honv.-gyalogezred
özvegy- és árvaalapját
illeti.

Kapható:
LAMPÉL R. könyvkereskedése (Wodianer F.
és Fiai) r.-l.-nál, Budapest, VI., Andrássy-út 21.
és minden könyvkereskedésben.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak —
figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD”

KÉPES VADÁSZUJSÁG-OT

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

czimú egyedüli magyar nyelvű
ebtenyésztési szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész
évre 20 kor., félévre 10 kor., negyed-
évre 5.— K. egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-
pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.
(Franklin-Társulat.)

HIRDETÉSEK

FELVÉTELNEK A KIADÓHIVATALBAN
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4.

51. SZÁM. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER 23.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegyé-utca 11.
kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 80 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 40.— korona.
Félévre — 20.— korona.
Negyedévre — 10.— korona.

Külföldi előfizetéseket a postailag meg-
határozott viteldij is eszotolandó.

BETLEHEM. DÁVID KÚJTÓJÁTÓL NÉZVE.

AZ AMAZONKIRÁLYNŐ.

REGÉNY. — IRTA PEKÁR GYULA.

(Folytatás.)

Az egykori Antiopénak elbűröl a szeme és nagyot, hatalmasat kiált, akkora, hogy még az ünnepi szívalyon át is lehet az. Theseus megfordul a diadalkocsin s felnéz az ablakra. Az amazon látja, de aztán kábán szédül le a bronzszékéről a szentély márványára.

... Hosszú idő múlva tér magához. Férje emeli, ő térdel mellette a kövön. Hippolyta méltatlankodó dühvel tápáskodik fel:

— Oh én ezerszer szerencsétlen, hát ezért hagytam el hazámat, istenemet?! ... Bujkáló, titkolódzó, alacsony gazság, hát ezért nem volt szabad nekem résztvennem ezen az ünnepen? Árulás! és hozzá még hazugság is, hisz Amazonországot senki se győzte le; én a magam jószántából, szívbeli nagy szerelemből követtek és te... te méltatlan földi istenem, té ezt az én nagy, szép szerelmemet hurezoló körül zsákmányként diadalszéken?! Van lelked hozzá?

— Szíj! sújts le, igazad van, — könyörög tompán Theseus, — nincs, nem lehet nekem védekező szavam, ha csak az nem, hogy hiú, szeszélyes és örökké forrongó népünknek kellett hizelegnem, kedvére tennem...

— Az én hazug megszégyenítéssel?! — Dehogy... csak ezt ne mondd; érts meg: te már nem vagy amazon, téged ez volta-kép nem érint, nem bántat többé, no úgy-e? Te Athén királynéja vagy, semmi közöd ahhoz az amazonkirálynőhöz, a kinek a hatalmi jelvényeit körülhordták. Mondd, nincs-e igazam? gondold meg csak...

Suttogó szó, halkabb vita; az amazon feje végre is a ravasz és szépbeszédű Theseus vállára hanyatlik. Csók, ölelés:

— Megbocsátás-e?

— Meg. Csak szeress.

Ismét boldog napok. Hippolyta már igen nehezen mozog, de a kikelet Anthesterion virág-havában azért még elkíséri férjét a korinthusi isthmusra s nagy poseidon versenyjátékok kíséretében együtt avatják fel az ottani attikai országhatároszlopot. Ez oszlop márványfejének a keleti oldalára ily frás van véve cifra krétai betűkkel: evigyázz, ez Jónia és nem Peloponnesus! — nyugati oldalán viszont ez áll: evigyázz, ez Peloponnesus és nem Jónia! Maga a királyné osztja ki a Theseus isten-apja tiszteletére rendezett agon-versenyek nyerteseinek a fenyőkoszorúkat. Csak a leányok futóversenyének a díja más: aranyalma... Szép futnak s a spártai nők versenytörvényeihez képest egészen ruha nélkül; csak ép a fejük, arcuk van bekötve nyakig színes bysszofallal. Híresek az olajbarna testű spártai leányok, erős és ügyes futók Arkádia és Boeotia szöke hegyi szépségei is, de ezáltal azért mindegyik külön akad náluk. Szébb és ügyesebb is. A rohanó olajbarna és márványfehér leánytestek közül egy mindnél bájosabb és lengőbb teremtés válik ki s tör szökelleve előre; ébenhaja bomolva leng hátra sárga fátolya résén s elefantonszín teste oly szoborszerű, oly szellőkönnyű, mint valami megfőtt isis-bálgány. Alig liheg, mikor győztesként cselőzhöz-lebben a királyi pár kettős alabástrom trónjához. Mindenki bámul, maga Theseus is felkel: ki ez? ... Felséges... Le a bysszost, a győztesnek meg kell mutatnia az arczát! Évdő ellenkezés, a király maga lép oda, letépi a fátolyát, de nyomban visszahőköl. A leány minden szögyen nélkül fölényes diadal-kaczajjal áll meg Theseus előtt, mintha azt akarná mondani: enos, megérem az irt, a mit magamért kérek?... Hippolyta felszisszen: hah, a forrószemű, a bíborajkú... hát itt vagy?! A díjat kellene átadnia, de keze ökölbe szorul, nem adja, hanem dobja, oda, a győztes elé a földre veti az aranyalmát:

— Nesze... Vedd fel!

Kihívó lélek:

— Nem kell! Én más díjra pályáztam. S azt meg is nyertem most!

Egy gyors pillantás Theseusra, azzal a leány továtúnak a tömegben. Hazafelé indulnak; az amazon némán ül fel a bronzszékű hamaxakocsiba s lopva lesi az oldalán hallgató, elgondolkodott Theseust. Nem meri kérdeznit, csak félve, reménykedve simul bozzá:

— Szeress...

Az attikai éj bársonyos sötétjében fátyalfény ujjong az athéni vár ormain s reggelre száz trombita hosszú reze csilán ki a lőrések közül a rózsás fény kristályhasadásában. Örvendő menydörgéssel hódolva jelentik a helikoni gerincez felől ébredő napnak, hogy: evché, napfű született a Hold Leányától Theseus Akropolisában! Az apa örömitástan kiált: «fiú!» de az anyát első pereze megrémíti e szó, lázas agyát a themiskyrai emlékek amazoni rettegése győtri s viaskodva kapná el a gyerek fölé hajló Aethrától a kicsit: «jaj ne, kegyelem! kiméld! meg ne öljétek!»... Az anyakirályné idegenkedve bámul, de Theseus elérte s gyöngöden öleli magához az amazont:

— Térj magához és ne félj, nem vagy amazon hazárdban, — Athénben, a Nap Városában vagyunk s itt nem ölik meg a fiúcsesemőket. De a leányokat se...

Az anya kábán bámul, nem meri hinni, egyszerre aztán ujjongva borul a férje nyakába. A nap ép akkor férközik be a bíborfüggöny résén; az egykori Antiopé reszkette gömbölyöfti marokra a két kezét s mint drága kincset gyűjti tenyerébe a beáradó tavaszi sugarakat. Nézi, hálásan, eszelősen csókolgatja őket s szól lihegre:

— Húzzátok félre a függönyt, úgy... hadd áradjon rám s én hadd hódoljak a nappali fénynek... Köszönöm, Nap, nekem köszönöm fiam életét, most már igazán hiszek benned!

Theseus hangja:

— Boldog vagy-e?

— Mint ez az ég, — szól Hippolyta ki-nézve — oly fellegetlenül!

Az apa ismét a csecsemőre pillant. Szava bűszke:

— Kicsi Theseusom...

Az amazon esdve állítja meg:

— Ne, ne így hívjad. Ha napfű is, a Hold emlékére én utolsó kegyet kérek tőled: én utánam, az anyja után, adj nevet neki...

— Jó, Hippolytám, legyen a fiad: Hippolytus!

XVII.

A HOLD BOSZÚJA.

Már az ibolya-hó, az illatos Elaphebolion nap-sugara tánczol a kékül Kithaeron-ormon, már a Nagy Dionysziák szid fuvalái zengnek az olaj-és babérberkekben attikaszerte, mire a királyné felkelhet, hogy fiacskáját az Amphidromia szertartására vezesse. Nagy nap: a tisztulás ünnepe az anya s a névadás, családtaggá avatás, rokonmá fogadás ünnepe a gyermek számára, de Hippolytának ezúttal mind ennél több, — anyasága óta most fogja először felépülni látni őt hálóztód férje. Theseus régóta oda van, hosszú hetek óta utazik, vendégeskedik a szomszéd szigetkirályoknál, de mára bizton félbeszakítja fontos uralkodói kötelességeit, mára végzet, mára okvetlen megjön Pireusba... s nekeds, sügja az öltözésénél segédkező egykori Melanippe, — neked ma vissza kell hódítanod őt. Szép légy! Az amazon némán áll sürgő komornai között; siet, kapkod, iparkodik, egyszerre aztán toppant és köny szökik a szemébe: «óh csak tudnám, de mikor én nem értek a tetszés művészetéhez... Oly ügyetlen vagyok! legjobb szeretném ezt a sok asszony-rongyot mind letépnem magamról... Eh, adjátok vissza az amazonruhám...» — «Csitt,

hová gondolsz? azt a ruhát Aethra őrizi az övvel és bárdal együtt az istennő kincstárában s ő sohse adná ki. Csillapodj már!» Hippolyta felsóhajt s kapkodva piperészkedik tovább. Pedig tán nincs is szükség ekkora sietségre. Ime kész van már s várnia kell: Theseus még mindig nem érkezik. Vár félórát, egy órát, több órát... dél van már s a királyi bíborvitorla schogyse piroslik elő a pireusi fok megöl. Benn az andronitis, a-férilakosztály, olajlombokkal díszített megafon-teremben nem kevésbé kínos a várakozás. Együtt a díszes, javarészt koronás vendégsereg: az Aethra troezeni atyafi, meg a spártai és mykeni szintén rokon királyi családok. Híres és mulatságos az ellentét a két utóbbi felség közt. A spártai Tyndarus nyers húst eszik s vért iszik; bikaerős hallgatag óriás, kinek még a koronája is csak rézből van s vérben áztatott darócruhája ugyan-csak hitványul fest Athénben, — a mykeni Atreus viszont épp ellenkezőleg eszem-iszom puha ember, pompáskodó és pöffeszkedő kővér, kiról azt mondják, azért ereszt akkora hasat, hogy mentől több aranykincset agghasson magára. Hát csilingel is a sok súlyos drágaság rajta; két rabszolga támogatja még akkor is, mikor a megaron közepén levő nyílt tűzhely oszlopaikhoz támaszkodik. Négy ily oszlop őrizi a tűzhelyet s az Amphidromia abban áll, hogy a gyerekek ezt a négyesöveget megkerüljék; a körüljárás alatt a rokonok a kicsit néven szólítják s az isteneknek ajánlják. Egyelőre persze csak a spártai és mykeni királygyerekek hancsúznak az olajlombok bújtatott oszlopok körül. Négy-öt éves apróságok, mint a Hippolytus leendő játszótársai, ők is hivatalosak Athénbe e napra. Büszkék is rá s ugyancsak neki vannak öltözve! Izei-piezi hoplita-díszében valósággal aranytól csurog a két kis mykeni herceg... Agamemnon az idősebb és komolyabb, a kisebbik, Menelaus, kapkodó bolond, ki kergetőzés közben mindenbe belebotlik. Mert a két gyerek a két nekik szánt, hasonlókorú spártai hercegnőket kergeti; Agamemnon hamar elesípi a villogószemű kis fekete Klytaemnestrát, de a másik, az aranyhajú, vihogó kis Heléna, minduntalan kiskiklik a Menelaus kezei közül. Menelaus bögni kezd, úgy hogy végre is a jóakarattal mosolygó szülőknél kell megkönyörölniök rajta, — Tyndareus tolja hozzá a kis Helénát s megfenyegeti: «jól viseld magad!...» Épp akkor lép be a csecsemővel Hippolyta. Aggóda fordul anyósához:

— Nem jön! Mi történhetett? Baj, vihar, hajótörés?

Aethra cseppet se látszik nyugtalanodni:

— Eh, ostobaság! Az én fiamat az apja elemén nem érheti baj... Én csak dühös vagyok rá. No megállj!

Az amazon reménykedve lép közelebb:

— Megnyugtatsz, Aethra anyám!... Úgy érzem, te tudod, hol van Theseus...

Az anyakirályné sőtödőltlen felel:

— Micsoda beszéd? Már ugyan hogy tudnám? Én csak azt tudom, hogy tovább nem várunk rá. Kezdjük, végezzünk hamar az amphidromiával s induljunk azonnal le a tengerhez, hogy Apollónak s nagyapjának, Poseidonnak is bemutatassuk a gyereket. Akkorra — remélem! — ott lenn lesz Pireusban Theseus is.

Sietve, kedvetlenül végeznek a megaronban, aztán hosszú hamaxa-kocsisora vonul le a menet a gyerek nagyapjához, Poseidon tergeristenhez. Aethra boszúsága még kínosabbá teszi a Theseus érthetetlen távollétét; csak a kis hercegek vihognak a maguk ezüst hamaxájában. Heléna fricskázza Menelaust...

Váro ezerek a pireusi öbölparton mindenfelé. De hiába várnak. Theseus csak nem jön. Aethra a hanyatló napra néz Salamis felé s aztán némán int Hippolytának. A kíváncsi

ezek felkelnek. Látják, Melissa és Amastris mint oldják le a királyné szándáljait s mint tűrik fel a khitonját két felől... apja helyett az amazon anya indul a gyerekekkel a szertartásra. Megy be a kék vízbe s mire már térdig áll benne, előbb a bústízó Napnak, Apollónak mutatja be Hippolytust, aztán a ritushoz képest a Poseidon hullámölébe helyezi egy pillanatra a kicsit: «isten-nagya-pa, így hintázd, de soha el ne merítsd őt!...» Az ezerek fohászokva ismétlik. A didergő anya a parton a türelmetlen Aethra-nak adja át a vizes gyermeket s maga a bíbor-sátor alá vonul átöltözni. Bágyadtan dől a bronz-székre:

— Nagy istenek, mi baja? hol van? hol lehet?

Kaczaj. Szándállal a kezében az előtte térdelő Amastris mered rá:

— Komolyan akarod tudni? Oh te vak szerencsétlen... Ne félj, nincs semmi baja...

— Igazán?

— Csak tied a baj... Tehát akarod látni?

— Akarom.

— Akkor először is várjunk itt pár percig.

— Igen, de nekem a menettel kell indulnom hazafelé...

— Dehogy is kell!

— A felséges Aethra...

— A felséges Aethra legjobban szeretné, ha egyáltalán sohse látna többet.

Az ephesusi hercegnő ki pillant a sátor ponyva résén:

— Látod? épp indulnak s megy velük a tömeg is. Haggyad. Észre se veszik, hogy nem vagy ott... Hol vagy Melissa? itt a friss khiton, segits úrnőknék. Én addig csolnak után nézek...

— Sötét az éj már, mire a salamis tengerszoros kis Pharmakusa szigetecskéjéhez nagy óvatossággal eleveznek. Lombba tuló szirtpetty, rejtett pont ez a zátonyos vizen, de azért semmiképp el nem téveszthető, — ősi fenikiai idők óta világító máglya ég itt egy parti kőtoronyocska minden ejel az Eleusis felé kalmárkodó hajók számára. Lángol a tőlmezi bástya most is, tánczó fénye pirosra gyúl az öbölbe bújó hajó lánghán fuvarozódó bíborvitorláján... «Ott a királyi gálya!» A kormányos aggódva néz a szemhatára: «siessünk, legények, mindjárt feljön a hold s akkor végünk, legott észrevesz a sasszemű vén Glaucus; a hol ni oltja már a takarékos öreg a máglyát. Sietve kerül meg a szigetecskét s partra osonva nesztelenül kúsznak tova a babér és gránátcesze árnyában. Hamar átvágnak, — ah! pár száz lépésre ott füstöl a kialvó máglya s a felbukkannó hold épp most veszi észre az olajlombok kiágaskodó óriak meszeletes, sápadt kupoláját. Rácskely fut ez ősi fenikiai kupola körül; az öreg Glaucus totyog rajta s kutatóan néz széjjel. Le a fügelomb alá, — lapultan érnek oda az alacsony kertfalhoz. «Odanézz!» Kaczaj a lugas alól, ösmérős kaczaj; Hippolyta reszketni kezd, a hogy a laza száraztal résén át odapillant Enyhe az éj, bágyadt a szellő; mélyen elszusznak a lugas rózsái, de a kék hold cirógatására bódító illatokkal álmoldnak. A fény csalókan szűrődik át a lombon s ezüst porában egy nőalak ül a márványpadon.

— A királyné a szívéhez kap:

— A forrószemű! hát csakugyan ő!... És Theseusom mint rabszolga a lábánál, arca ég, a térdéhez támasztja. Ereszszetek...

Melanippe Amastriszal csitítva fogja le.

A lugas alatt újabb kaczaj csendül: gúnyos, kihívó. A női térs türelmetlenül rándul, de a férfi forró piros arca csak annál odaadóbban tapad hozzá. Pedig mily nyersen korholják:

— Mégis itt vagy? Reggel óta kergetlek a fiad amphidromia-ünnepe-re...

— Ne üzz el...

— De hát mit akarsz itt?

— Tudod jól. Alamizsnát. A szerelmedet!

— Hahaha... Nagy Poseidon, nézz fel a tenger mélyéből a fiadra: Athén királya koldul! Pompás! Hát ide hallgas. Még se tudod, hogy ki vagyok? Én a Minos leánya, krétai királyleány vagyok és jegyezd meg, — soha, de soha se leszek a szeretőd, érte? Nem úgy, mint szegény Ariadne néném. Az én szívembe más az út...

Várakozó szünet. Utána annál boszúsabb a hang:

— Eh különben is ünom már, hogy ebben a nyomorult szigetkunyhóban rejtőzöm... miért? a te szeszélyed kedvéért? Elég volt. Megyek. Apollo... akarom mondani: Baal-Merodakh véled!

— Maradj. Ne hagyj el, Phaedra. Se engem, se istenemet. Várj...

— Ugyan mire várjak? Hisz neked hitvesed van. Sorsod eldöntve...

— Nincs!

A kőfal mögött Hippolyta ismét a szívéhez kap. A lugasban csend: a király reszkette öleli, csókolja a türelmetlen térdet. Aztán gondolatsegetten bámul maga elé:

— Oh ti zsarnok nagy istenek, mit akartok már ismét velem? Szófogadó, hű eszköze, vak végrehajtója voltam akaratoknak mindig, mért hogy annyi szolgálás után végre nyugodni nem hagytok? Most két éve szeretnem kellett Ariadnét, hogy hazámát a Minotaurustól megmentsem, tavaly szeretnem kellett az amazon Antiopét, hogy az ezüst övet és bárdot megszerezsem s az asszonyi Hold uralmat megtörjem...

— Oh hazug, gaz, hűtelen! nyúlalk a szívébe Antiopénak.

— ...s ezidén? folytatja Theseus, — mit akartok velem ezidén? új nő, új szerelem, mit jelent ez? Valami új feladatot, de mi lesz ez? mi ez új tervetlek velem, nagy istenek?

Phaedra a két kis tenyere közé veszi a Theseus arczát. Mosolyog:

— Még kérdés? Oly egyszerű! Nem munka, nem fárasztó feladat: a változás ezúttal jutalom. Az istenek ezzel az új szerelemmel egyszerűen azt akarják, hogy annyi kényszerű csók után végre igazán boldog légy.

— Értem, ujjong Theseus, — az istenek jutalma te vagy! Szeress hát...

Szerelmes dulakodás, — Phaedra sikoltva harap az ölelő karba:

— Durva attikai paraszt!

Alázatos szó:

— Bocsáss meg...

A következő perczben Theseus feje már a krétai kénai gödörben pihen s Ariadne hűga évdőve cirógatja. Egyszerre megakadnak az ujjai az athéni kondor haját leszerítő királyi aranyabroncsban. Phaedra egyet gondol, lopva leviszi, egy darabig a holdfényben csillogtatja, aztán kaczagva teszi fel a maga fejére:

— Nézzed csak: jól áll?

Theseus mámorosan pillant fel rá. E perczben azonban hirtelen mozgás, valami fojtott torz sikoly hallatszik s egy kő gördül le a kertfalról. Phaedra felugrik, Theseus is:

— Eh semmi... Valami nyulat ugrottunk ki.

A lecselődők ekkor már lihegve lopóznak vissza a csolnakjukhoz. De Hippolytának még fülében cseng a Theseus utolsó szava. Szégye áll meg:

— Csalódol. Nem nyulat, meglásd: themiskyrai párduezt ugrottatok ki!

Hajnaldok. Némán szállnak ki a csolnakból az Aegaeos hegy alatt az attikai parton. A hosszú órák kínos csendjé végre is a királyné töri meg. Két öklét emeli s zihálva szakad fel az amazon szó hörgő melléből:

— Megcsalt! Jaj legyen neki!

A hold fenn van még; sárgán gördül tova az ibolyaszín hegyhátakon. Az egykori Antiopé soká nem mer ránézni. Végre nagy erőfeszítéssel veti fel a fejét s reszkette rogyl le a Maha Mai éji napja elé.

Rettegve s ujjongva sikolt vadul:

— Hold, szent Hold, te Titkok Tükre, te Bűvölet Szeme, te Végzet sápadt Arca... te egyetlen igaz és legfőbb istenség, jaj nekem te előtted, mert borzasztót vétkeztem ellened! Elhagytalak gyáván, megtagadtalak s te le-sújtottál: megérdemeltem; tipró haraggal döntöttél le, úgy kellett nekem! Szörnyű a te igaz-ságos büntető boszúd s én lihegve fetrengem a sárban alatta, de már is esdve kiáltok hozzád: bocsáss meg, fogadj vissza, segits talpra, hogy boszút állhassak, boszút! A te nevedben, amazoni könyörtelen hold-boszút a Nap Főfőjén, boszút, a mi vijjogva ujjongjon fel a te fényes Tányérodig s a mitől tánczra keljen mind az öt planéta a Nergal Esti Vörösének a csillag-bikájától a Ninip Éji Nagy Sápadtjának az égi egyszarvújág... boszút! rontót és sorvasztót, győrtőt és öldöklőt!

Az egykori Melanippe iszonyodva fogja be fülét. Eltordul:

— Apollóra, fékezd gyűlöletedet, Hippolyta!

— Aók Apollóra, nem ösmérem többé... Antiopé vagyok újra s Szent Hold, ismét csak téged ösmérek s a baj perczében ime most hozzád fohászokdom: te kéjek és kínok Anyja, te rejtelmek és hatalmak fényes Foglalatja, adj erőt nekem, hogy a hűtlen szemben többé meg ne tántorodjam, add sugaraidat, hogy belőlük a boszú hálóját fonjam számára s kinörvendő, ádáz kaczajjal fojtsam beléje őt azzal a krétai kigyóval együtt, a ki a szívembe harapott.

Az amazon térdén állva tárja a karjait s gömbölyítő mozdulattal nyúlalk fel a hold felé: «add sugaraidat!...» Egyszerre megáll a keze s tátott szájjal kezd hallgatni:

— Hallom a parancsot... Tehát vissza Themiskyrába menjek s az amazonokat hívjam boszúra, segítségül? Értem. Megyek.

Es már kelőben van, midőn hirtelen visszahanyatlik. Tehetetlenül jajdul:

— Jaj, nem mehetek! a gyermekem fog, nem erszt... Hát ki akkor? Ki menjen el?

— Körülnéz:

— Készülj, te mégysz el, Melanippe.

Melissa azonban sirva borul úrnője elé:

— Szolgálód vagyok, de ne kényszeríts, hogy másodsorra is arulóvá legyek. Phorbasom, leendő gyermekem hazája ellen ellenséget hívjak? Nem tehetem. Bocsáss meg!

A királyné elfordul:

— Eredj előlem... Akkor te mégysz, Amastris.

— Örömmel, felség, ujjong az ephesusi hercegnő, — a boszú gyönyörével megyek! Bíz rá. E csolnak elvisz Andros szigetere, onnan kalmár gauloson vitorlázom át lyd ázsiai földre s úgy szárazon, váltott gyorslovakon megyek tovább.

— Csak a legrövidebb úton, Amastris! sürgeti Antiopé, — ha sietsz, egy jó hold alatt ott lehetsz... Eredj Themiskyrába és mondd meg nénémnek, az Első Királynőnek, Molpadának: tévedtem, neki volt igaz és rettenősen igaz volt! mondd meg, szenvedek, mert hálátlanul, gazul gyötörnek... mondd meg, hárm-an vagyunk itt rabok: én, az ezüst öv meg az ezüst bárd, — rajta, jöjjön az amazonság azonnal értünk, jöjjön mentő és boszúálló sereggel a Nap Városa, Athén ellen!

Melanippe jajdulva térdel a földön:

— Ne tedd, — gondold meg!

— Itt a királynői amazon-gyűrűm, végzi a királyné, — ez igazoljon ottthon, Amastris. És most a nagy Maha Mai veled!

Az egykori Hippolyta kiáll a parti szirtfokra. Hosszan néz a távozó csolnak után. Halkuló locogás... A hold vérvörösen gördül a hegyek mögé. Antiopé utána sikolt:

— Nézz rám, a tied vagyok ismét!

XVIII.

A GYŐZTES.

Csöndes az Akropolis, néma a királyi lak, az emberek lábujjhegyen járnak az asszony-palota előtt. Akárcsak benn nagybeteg feküdnék... Hűvös a ház tája; mintha rá örök-árnyék nehezednék, e traktus szinte kimarad az Apolló dűsan lezönlő napsugara alól. Mert köröskörül a Hekatombaeion hó nyári heve tombol ismét, meleg van újra, — csak az egy Hippolyta királyné látszik még e forró-ságban is dideregni. «Odanézz», sügák egymásnak a merészebb kíváncsiak, — látod? jár mint egy lélek a termin át, jár így naphosszat magányosan; hogy mit csinál? hát olykor meg-megáll, hallgatózik, aztán mosolyog, de furesán, ijesztően; a mily váró, reménykedő, e mosoly oly torz, olyan rettentő. És nem szól ő senkihez, legalább nem jöni nyelven; e nyelvet ő mintha hirtelen elfeledte volna; hogy mióta? ah jó ideje ennek, hisz innen-onnan megvetélt hold mult el már az Amphidromia óta. A maga amazon nyelvet, azt tudja, szól is rajta, de többnyire csak maga magával beszél, vagy az imádot kis csecsemő fiával. Nagyanja féltékenyen, sőt ijedten óvja tőle a csöpp Hippolytust, de ha az anya kézbe kapja a felő gyereket, órák hosszat tartja így amazon szóval. Persze senki se érti, de az arczáról látni, hogy szörnyű indulatos: lármáz és

magyaráz, követel s könyörög, kaczag és fenyeget... a míg csak a kicsi el nem sírja magát, ekkor magához szorítja őt s ő is vele zokog. S Melissa? Véle sines többé sokat; vajjon min veszteget össze az egykori amazon társnővel?... Gyerekén kívül biz' csak lovaival törődik még a felséges Hippolyta. A lovászok mesélik: a mikor teheti, az istállóba oson, s különös ez, még az idegen paripák is nyitva üdvözlik itt. Ő szól rájuk amazon nyelven s mintha ez lenne a lovak nyelve is, az okatlan állatok értően hegyezik feléje füleiket. Figyelnek. S a királyné sorra öleli nyakukat, — szaván érzik: biztat és bátorít, tüzel és lázít... A sötét Hekate tudhassa, mit mond nekik! Annyi bizonyos, a minap teliholdkor felpattant az egyik lóra s kiugratott vele nemcsak az istállóból, hanem magából a városból is; nagy Apolló, hogy ült rajta! Ilyet még nem láttak nálunk... szállt mint a szélvész, kedvtelve örültén vágatott összevissza az atikai síkon s végül a píreusi hegyfokra ugratott fel. Ott megállt s kémlelően, várakozóan nézett ki a, hajnali kék tengerre. Kit les, kire vár? Eh nem nekünk való, mind bolond ez az amazon népség... És Theseus, felséges királyunk mit szól mindehhez?

Ide érve egy percre megijed a pletyka. Aztán hunyorítva néznek össze az athéniek:

— Bánja is Theseus! Nem ér rá. Sok neki a dolga. Mindig utazik. Jön-megy... de mindig Pharmakusán át!

Aethra nyugtalankodik:

— Fiam, benn se voltál nála? Légy óvatos. E szenvedelmes barbár nő felette különösen viselkedik. Sehogy se értem. Hátha valami rosszat, valami veszedelmet forral? Hátha...

Az anyakirályné areza elé húzza a fátvált s még közelebb hajlik a szórakozott Theseus:

— Hátha sejti, vagy tudja, hogy neked Phaedra kedvesebb?... Várj, ne siess, mondd már, mi lesz? akarom tudni. hányadán vagy Phaedrával?

— Am Theseus csak komor és néma marad. S azontúl már kerül az anyját is. Alig hallja a Melissa szavát. Pedig az egykori Melanippe többször az útjába lép:

— Királyom, a nagy Apollóra kérek, légy jobb Hippolytához. Ne hagyj így magára!

A Hekatombaeon hó vége felé, épa Hyakinthia ünnepekre, dúlt arézzal tér meg Athénbe Theseus. És most már nem kerül az anyját. Egyenesen Aethrához ront be:

— Vége!

— Kivel? Hippolytával?

— Nem. Phaedrával.

Az anya elképpad:

— Pallasra. Krétát vesztet el vele...

Zavaros szóbeszéd; a király kitör:

— És ezer Krétáért se töröm, hogy így csúfot üzzön velem! Őh átkozott knossosi vipera, nappali Hekate, nőstény Dibarrak ördög... Értsd meg már: legnagyobb ellenségesemnek, a thébai királynak a fiával, Thersandrosszal találom őt együtt Pharmakusán. Megfenyítettem a fielköt —

Aethra megijed, de azért nevetni próbál:

— Oktalan hevesség. Tönkre teszed javadra szőtt terveimet. Szegény kis Phaedra, bizonyára csak féltékenységre akart tenni! Majd beszéljek én vele...

Theseus már nem hallja. Ki a megaronból, megy egyenesen át a királyné lakába. Megy lábujjhegyen s nesztelenül áll meg a küszöbön. Antiope, ki háttal áll, ép egy kar megzelen pengéjét nézegeti az ablaknál... megfordul, lopva elrejt a fegyvert s a belépőre mered. Alig hisz a szemének. Theseus hangja könyörög:

— Hippolyta!

Ő bánatos szépségében sápadtan egyenesedik ki:

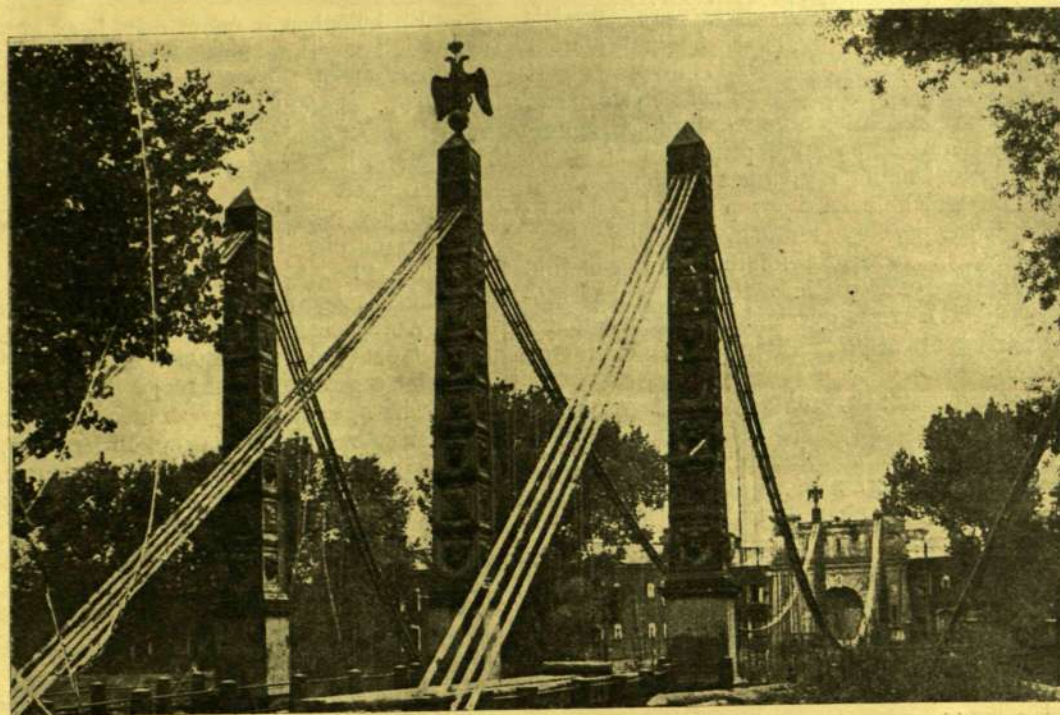
— Nem vagyok Hippolyta többé.

— Hát akkor... Antiope!

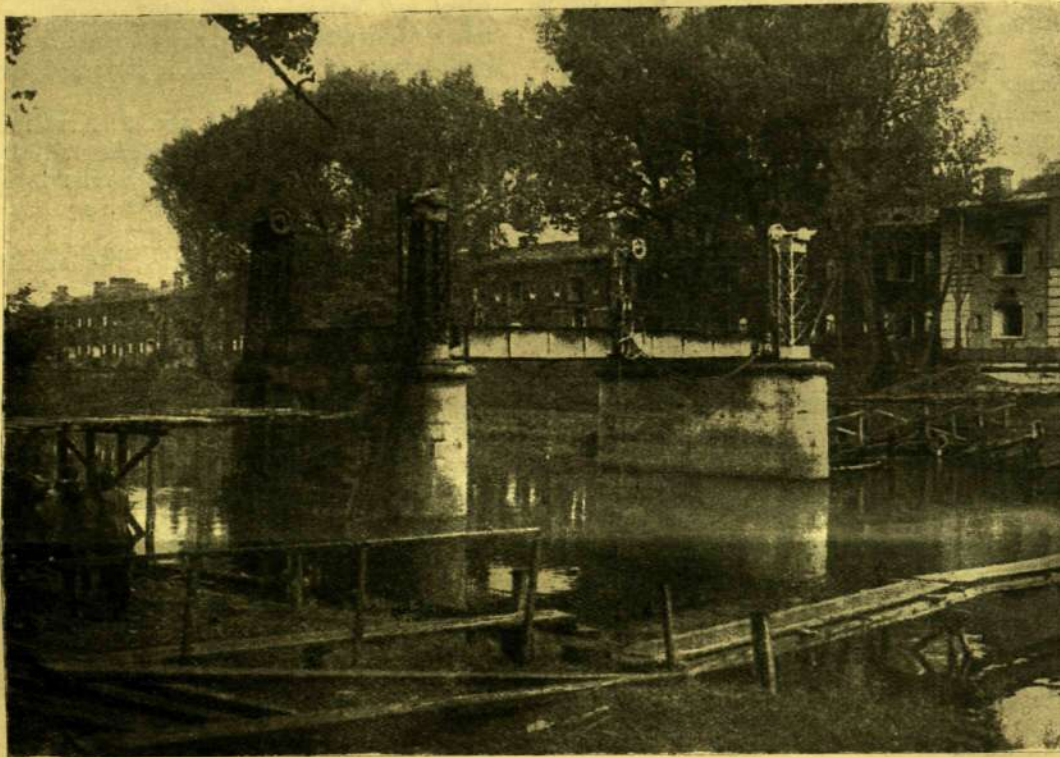
A hang remegni kezd s még esdőbbben, még balkabban teszi hozzá:

— Antiope... az Adonis-éj s a sinopei, a hyzasi napok édes, szerelmes Antiopeja!

A régi hang... Az amazon úgy érzi: az ő gyűlöltől oly fájóra duzzadt szíve egyszerre fakadva kezd sírni, könnyekkel patakzani ott benn a keble alatt, — sír, zokog az a lüktető, gyötrött szív, ontja fel a könnyek árját s ő

A VÁR LÁNCZHÍDJA A CZITADELLÁBAN.

A VÁR EGYIK BEJÁRATA.

A BÉKETÁRGYALÁSOK SZÍNHELYÉRŐL. — Bresztlitovszki képek.

minden pillanattal dühben gyengül, keservben könnyül, már is szabadul szenvedésétől! A jól eső drága ár torkára nő... Erőt vesz magán, de hangja elcsúszik:

— Te csak menj vissza Phaedrához...

— Hallgass meg!

— Eredj... Mit akarsz itt? hisz engem csak az ezüst bárdért kellett szeretned...

Eredj: az én kényszerű csókjaim után Phaedra az istenek jutalma számodra!

Theseus elképpadve bámul rá. Aztán bűnbánóan borul eléje:

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

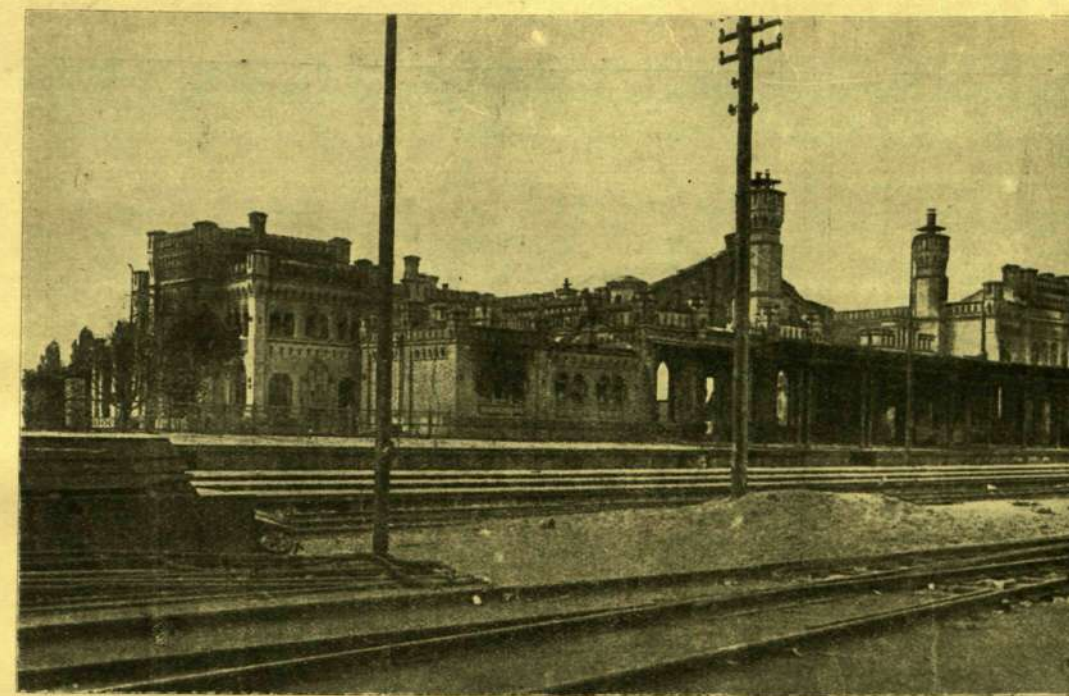
— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

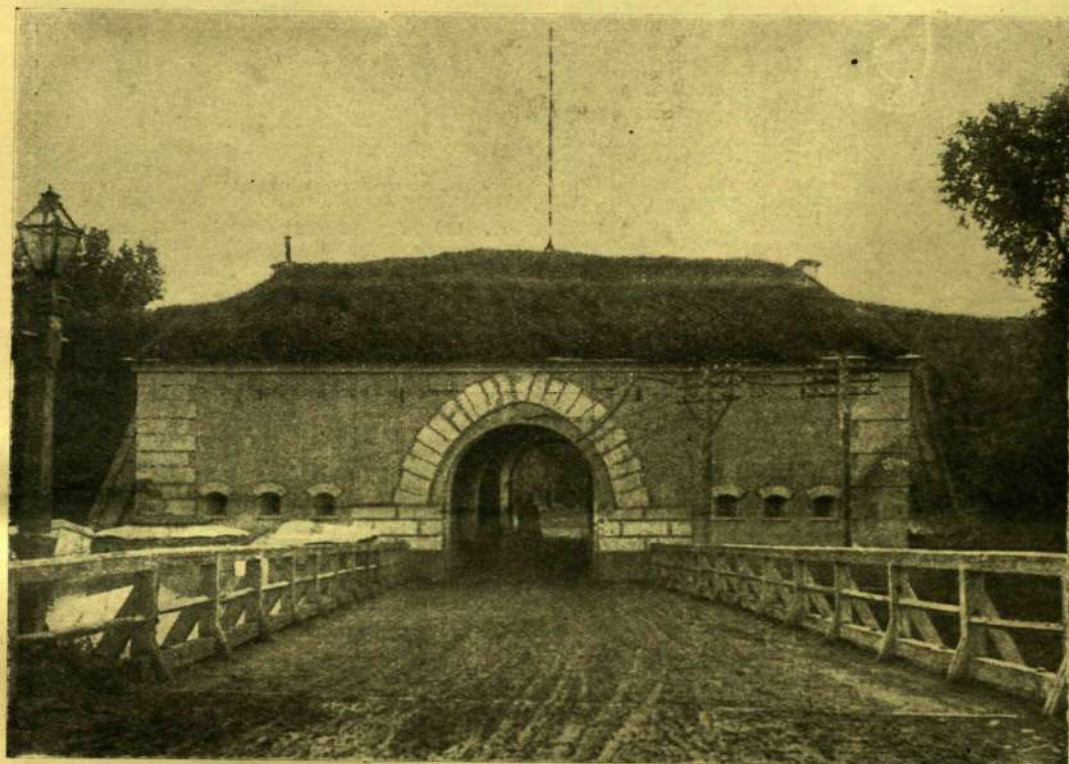
— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

Hallgass rám: Phaedra már nincs országomban.

— Érts meg: ördögös bűbájosság áldozata vagyok, — ez a minden hessaljai boszorkányoknál veszedelmesebb krétai leány babonázott meg; oh a néne, Ariadne is így akarta érzékeit elbódítani... de lásd, isteneink megsegítették, ime még idején kapok észbe, ébredek a gonosz álomból s hozzád térek vissza.

A PÁLYAUDVAR.

A VÁR KAZAMATÁI.

A BÉKETÁRGYALÁSOK SZÍNHELYÉRŐL. — Bresztlitovszki képek.

hasson? Mit tegyen? Az alvóra néz. Összekulcsolja kezét:

— Theseus, ébredj, hallgass meg, hadd valljak neked...

Költi, remegve vár, aztán örül, mikor nem ébred fel. Jaj ne, ne is ébredjen, hisz nem vallhatja be neki: Theseus mint szörnyet üzné el magától! Tehetetlenül facsarta ujjait: hová legyen? hogymint tegye jóvá szerelme, Theseus elleni borasztó vétkeit? Nincs itt, kiút, — lelke keresve, menekülve fűt ezer felé és sehelse talál rést, vissza mindenfelől! Lihegve roskad le s már csak egy a gyáva reménye: hátha minden hívás ellenére az amazonok még se jönnek el? Antiope szédül, valami különös kábaság vesz erőt rajta... A Hold ezüst réme odább vonul, a szörnyű virasztás után jön a hajnal aranyos napsugara, de ez se hozhat nyugtot az amazonnak. Rettogó Apollótól is, hisz az imént még oly átkozódva tagadta őt... Félt az éjtől, most nyögve búvik a nappal elől is s csak az ébredő Theseus pillantása adja vissza neki életbátorságát. Egyszerre feled minden gyötrelmet, újjongva menekül a karjai közé:

— Éledek, mert a te szemed süt rám... Napom, Holdam, mindenem... istenem te!

Együtt ismét az ünneplő nép előtt... jászintkoszorúsan vonulnak a nyár múltását sirató Hyakinthia-menetben. A sokaság kíváncsian pletykál:

— Nézzétek, a felséges Aethra mily rossz-

hasson? Mit tegyen? Az alvóra néz. Összekulcsolja kezét:

— Theseus, ébredj, hallgass meg, hadd valljak neked...

Költi, remegve vár, aztán örül, mikor nem ébred fel. Jaj ne, ne is ébredjen, hisz nem vallhatja be neki: Theseus mint szörnyet üzné el magától! Tehetetlenül facsarta ujjait: hová legyen? hogymint tegye jóvá szerelme, Theseus elleni borasztó vétkeit? Nincs itt, kiút, — lelke keresve, menekülve fűt ezer felé és sehelse talál rést, vissza mindenfelől! Lihegve roskad le s már csak egy a gyáva reménye: hátha minden hívás ellenére az amazonok még se jönnek el? Antiope szédül, valami különös kábaság vesz erőt rajta... A Hold ezüst réme odább vonul, a szörnyű virasztás után jön a hajnal aranyos napsugara, de ez se hozhat nyugtot az amazonnak. Rettogó Apollótól is, hisz az imént még oly átkozódva tagadta őt... Félt az éjtől, most nyögve búvik a nappal elől is s csak az ébredő Theseus pillantása adja vissza neki életbátorságát. Egyszerre feled minden gyötrelmet, újjongva menekül a karjai közé:

— Éledek, mert a te szemed süt rám... Napom, Holdam, mindenem... istenem te!

Együtt ismét az ünneplő nép előtt... jászintkoszorúsan vonulnak a nyár múltását sirató Hyakinthia-menetben. A sokaság kíváncsian pletykál:

— Nézzétek, a felséges Aethra mily rossz-

hasson? Mit tegyen? Az alvóra néz. Összekulcsolja kezét:

— Theseus, ébredj, hallgass meg, hadd valljak neked...

Költi, remegve vár, aztán örül, mikor nem ébred fel. Jaj ne, ne is ébredjen, hisz nem vallhatja be neki: Theseus mint szörnyet üzné el magától! Tehetetlenül facsarta ujjait: hová legyen? hogymint tegye jóvá szerelme, Theseus elleni borasztó vétkeit? Nincs itt, kiút, — lelke keresve, menekülve fűt ezer felé és sehelse talál rést, vissza mindenfelől! Lihegve roskad le s már csak egy a gyáva reménye: hátha minden hívás ellenére az amazonok még se jönnek el? Antiope szédül, valami különös kábaság vesz erőt rajta... A Hold ezüst réme odább vonul, a szörnyű virasztás után jön a hajnal aranyos napsugara, de ez se hozhat nyugtot az amazonnak. Rettogó Apollótól is, hisz az imént még oly átkozódva tagadta őt... Félt az éjtől, most nyögve búvik a nappal elől is s csak az ébredő Theseus pillantása adja vissza neki életbátorságát. Egyszerre feled minden gyötrelmet, újjongva menekül a karjai közé:

— Éledek, mert a te szemed süt rám... Napom, Holdam, mindenem... istenem te!

Együtt ismét az ünneplő nép előtt... jászintkoszorúsan vonulnak a nyár múltását sirató Hyakinthia-menetben. A sokaság kíváncsian pletykál:

— Nézzétek, a felséges Aethra mily rossz-

hasson? Mit tegyen? Az alvóra néz. Összekulcsolja kezét:

— Theseus, ébredj, hallgass meg, hadd valljak neked...

Költi, remegve vár, aztán örül, mikor nem ébred fel. Jaj ne, ne is ébredjen, hisz nem vallhatja be neki: Theseus mint szörnyet üzné el magától! Tehetetlenül facsarta ujjait: hová legyen? hogymint tegye jóvá szerelme, Theseus elleni borasztó vétkeit? Nincs itt, kiút, — lelke keresve, menekülve fűt ezer felé és sehelse talál rést, vissza mindenfelől! Lihegve roskad le s már csak egy a gyáva reménye: hátha minden hívás ellenére az amazonok még se jönnek el? Antiope szédül, valami különös kábaság vesz erőt rajta... A Hold ezüst réme odább vonul, a szörnyű virasztás után jön a hajnal aranyos napsugara, de ez se hozhat nyugtot az amazonnak. Rettogó Apollótól is, hisz az imént még oly átkozódva tagadta őt... Félt az éjtől, most nyögve búvik a nappal elől is s csak az ébredő Theseus pillantása adja vissza neki életbátorságát. Egyszerre feled minden gyötrelmet, újjongva menekül a karjai közé:

— Éledek, mert a te szemed süt rám... Napom, Holdam, mindenem... istenem te!

Együtt ismét az ünneplő nép előtt... jászintkoszorúsan vonulnak a nyár múltását sirató Hyakinthia-menetben. A sokaság kíváncsian pletykál:

— Nézzétek, a felséges Aethra mily rossz-

hasson? Mit tegyen? Az alvóra néz. Összekulcsolja kezét:

— Theseus, ébredj, hallgass meg, hadd valljak neked...

tűzre való agyagkemenczét, aztán döntések beléjük ezt az egész bérzoldalt!

Theseus királynétól ölelve áll ott, mikor az olvasztott érc lángoló lávája megindul a sorakozó kemenczéből. Poseidon fia möhön nézi a vakító fehér tűzfolyamot. Hűlőben vörösré; majd barnára, utóbb kékesre válik a fém... A bámuló hellének kezéből kiesik a poroly, babonás illetődéssel mormogják:

— Kékércz... a győzhetetlen ércz! Az amazonok titka...

Antiope boldogan simul Theseushoz:

— Az... s lásd, én ezt a titkot neked és Athénnek ajándékozom. Annak a szent emlékére, hogy visszatértél hozzám, hogy újra boldog vagyok, s újra hihetek benned. Légy te is győzhetetlen vele!

... Itt a sárguló levelek Boedromion hava. Theseus pár napra még a Kithaeron hegy boeotiai határbaáshoz megy, de a királyné Athénbe tér. S annyi idők múltán végre nyugodt érzéssel hajtja fejét a párnájára. Most már biztosra veszi: az amazonok nem jönnek... (Vége következik.)

ÁLMOMBAN.

Álmomban ültem egyedül s unottan, Dübörgve vitt a gyors vonat. Ej volt, s az ablak üvegéhez nyomtam, Hűsíteni, égő arcomat.

Bármilykor pislogott a lámpa, Tört fénye félhomályba fűt, S néztem ki a sötét nagy éjszakába, Mely a vidékre ráborult.

Előbb egészen egyszínű sötét volt, Mig hozzá nem szokott szemem, Csak néha tűnt fel egy parányi fényfolt, S suhant el újra, hirtelen.

De lassanként a tárgyak is kiváltak: Futó fák, egymást kergetők, Völgy és patak, üsző fehér kődarányok, S nagy, néma szunnyadó mezők.

Hallgattam a kerekek kattogását, Úgy kísért, mint a gyász-zene, S elfogott valami nagy sivárság Kietlen, átkos érzete...

Egyszerre csend lett, s egy szempillantásban Eltűnt alólam e vonat, És az éjben én kihalt uton haladtam, Vonszolva vérző lábomat.

Mentem szorongva. Mint a végtelenség Vonult tovább a gyászos út; Előttöm a sötét reménytelenség, Mely enyhe révbe sohse jut...

Év évre jó; oly rég volt már ez álom, De gyászba itt maradt velem, S a végtelen vad útat egyre járom, Vigasztalan, reménytelen.

Vargha Gyula.

VELED — ÖRÖKRE.

Oh hogy szeretnék én egyedül lenni, Egyedül lenni, egyedül lenni. Ne bánson ember, hajsza, lárna, Szemmi, de semmi.

Ott éjlek elhagyott, távoli bolygón, Egyedül keringő, kihalt bolygón. S jöjjön a boldog múlt emléke Bávós gomolygón.

Takarja el a földi szürkéséget, A szürke, bántó, gyarló mindenséget. S lehuny szemmel lássak megegyezzen Minden szépséget.

Csak az arczodat láthassam ott egyre, Csókoljam egyre, nézhessem egyre. A mint felém nevet ezüstös ködből Föl-föllebegve.

Mint napfény, csak a te szemed csillogjon, Mint égbolt, csak szemed ragyogjon S a boldogságnak délibábja Még föllobogjon.

Tündököljön aranyzónbén égve S nehogymás kezét nyujthassa érte, Mosolygó arczoddal zuhanjon Kihalt bolygó, a vak mélységbe...

Balla Ignác.

A SAN-GIOVANNI TEMPLÓM ROMJA A HERMADA TÖVÉBEN.

OLASZ MUNICIZIÓ-RAKTÁR A GÖRZI VÁRKÁPOLNÁBAN.

MEGERŐSÍTETT TEMPLOM GÖRZBEN.

OLASZ TEMPLOMOK A HÁBORÚ ALATT.

DRÓTAKADÁLY A TEMPLOMBAN.

OLASZ TEMPLOMOK A HÁBORÚ ALATT.

A NAGY PÖR.

Igaz-e, a mivel Franciaország ez idő szerint való kormányza Caillaux Józsefet vádolja és ha igaz, akkor is bűn-e, vagy pedig csak a hazafias meggyőződésnek egy másik, az uralmon levővel ellentétes iránya: a jövő fogja kideríteni. Így kellene írunk: a francia bíróság. De inkább azt írjuk: a jövő. Mert ennek a pörnek hamarabb kell eldőlnie, semmint a súlyosan megvádolt politikus a bírói emelvény elé lép. Ha valóban odakerült, akkor az ítélete kész. A francia bíróságok nem produkálnak meglepetéseket. Ha a hatalomnak sikerül Caillaux Józsefet a tárgyalóterembe bekényszeríteni, akkor a bírónak már nem feladatuk lesz, csak kötelességük. Tiszteletlenséget e föllátással a francia bírák ellen elkövetni nem akarunk. De minden állami intézmény jelleme függ az alapintézménynek, magának az államnak jellemétől. A bírói függetlenség mértéke se abszolút, mint a hogyan minden függetlenség vonatkozásban van ama rend stabilitásával, a mely tekintélyének és hatalmának forrása. Franciaország köztársaság. A legális hatalom tehát ott mindig pártok programjának érvényesülése, a mi semmiesetre se jelentheti a stabilitás legnagyobb fokát. Ha tegnapról mára a pártok megváltozott hangulata Caillaux Józsefet emeli a Clemenceau helyébe: az nem kevésbé súlyos vádakkal éppen úgy a bitófa árnyékába lökheti a mostani miniszterelnököt, mint a hogyan az őt most főbenjáró vádak terheltjévé tette és legkevesebb fáradságába neki is az kerül, hogy bizonyítékokat produkáljon ellene és kellő bírákat találjon e bizonyítékok számára. Francia kormány már nagyon sok bukott meg: de soha egy se úgy, hogy bírói ítélet sodorta volna le a helyéről, mikor a pártok többsége szilárdan állott mögötte.

Vizont a francia politikus útja a bírói emelvényig hosszú és az esélyek egész tömegén vezet keresztül. Az ott adott viszonyok között ebben kétségtelenül morál van. A hatalom túlságosan nagy, semhogy az esélyek fékező ereje nélkül intézményessé konzerválódhatott volna. Mire Caillaux a tételes törvények alapján ítélő bíróság elé ér, a dolgának a francia nyilvánosság előtt nagyon meg kell világosodnia. Egy oly óriási tárgyaláson vonul keresztül, a mekkorának megépítésére maga az intézményes bíróság a saját apparátusával nem lehetne képes. Folyik pedig ez a tárgyalás a nyilvánosságnak

minden fórumán: a parlamentben, a folyosón, a klubokban, a sajtóban, mindenütt, a hol a fölizgatott lelkek eredendő hajlandóságuk támasztékait vagy kétségeik eloszlatását keresik — és meghallgat nemcsak tanukat és dokumentumokat, de mérlegbe vett olyan tényezőket is, a melyeknek anyagi formájuk nincsen. A sorompó elé lépnek bizonyos adott helyzetek erkölcsi bekövetkezései, a melyek a szándék jellemét megadják. A melyek nemcsak arról tanuskodnak: mit cselekedett az, a ki vádoltatik, de szólnak arról is: milyen az, a mit a cselekvésével szolgált vagy joggal szolgálni vélt? Jó-e, vagy rossz a hazának? Olyan-e, a mit az idő azóta helyesnek igazolt, vagy pedig olyan, a mit ártalmasnak bizonyított?

Ezen a ponton válik Caillaux pöre minden francziának belső ügyévé, szinte bekezesodván abba a nagy és tragikus kérdésbe, a mely összes honfitársai szívét és gondolatát marczangolja. Minden francia szív és minden francia elme pörévé: úgy történt-e jól, a hogyan történt, úgy van-e jól, a hogyan van és úgy lett-e jól, a hogyan a hatalom mostani birtokosai kívánják? Ezek csalták-e meg vagy pedig azok-e az árulók, a kiknek Caillaux ugyan látható vezérük nem volt, de nyilvánvaló, hogy a maguk más meggyőződésének majdani diadalát általa remélik? Ezeket és velük Caillaux maga a háborút, mint pörvesztéseket találta, mert hiszen a többet ígérők azok voltak, a kik a háborút, mint a főnyereményre biztos sorsjegyet liferálták. — Vereséget jósolni, nem lelkesítő és — nem szimpatikus. A lelkesedés nyilvánvalóan csak azoknak juthatott, a kik a revanche-t, a Gloire új fölragyogását és Elzász-Lotharingiát esküdték. Akkor Caillaux és a vele egy gondolkodástak nem lehettek mások, mint komor és elvonult magánosok és ha meg mernek szólalni, a szavuk nem más, mint halálos ítélet a saját fejükre.

Azóta Caillaux már nemcsak a maga kerületében, de a kamarában is beszélt. És nemcsak ott ragaszkodtak hozzá a hívei, itt is meghallgatták és tapsoltak neki. Nem mondott vádbeszédet, de még kevésbé csak egy szóval is olyat, hogy a meggyőződése változott vagy enyhült volna. És ma, mikor Clemenceau, a «tigris» elhatározza, hogy a vádlottak padjára veti, e rettenthetetlen is ajánlatosnak érzi, hogy olyankor süsse el a puskáját, a mikor tudja, hogy a leterítendő áldozat nincs jelen. És mikor az áldozat már súlyos vád árnyékával a homlokán és terhével a vállán megjelenik — a tigris

nem mozdul ki az odújából. Caillauxnak kell találkozára invitálni a vádlót. A kamara, fagyosan bár, de végighallgatja és senki se ront rá, mikor a szószékről távozóban, forró indulatában egy papírosomót vág az egyik államtitkár arcába. Ellenben egy nagy kormánypárti lap, mindig hűséges és harsány trombitája a háborús apostoloknak, az *Echo de Paris* a drámai ülés hangulatától eltöltötten, ezt írja:

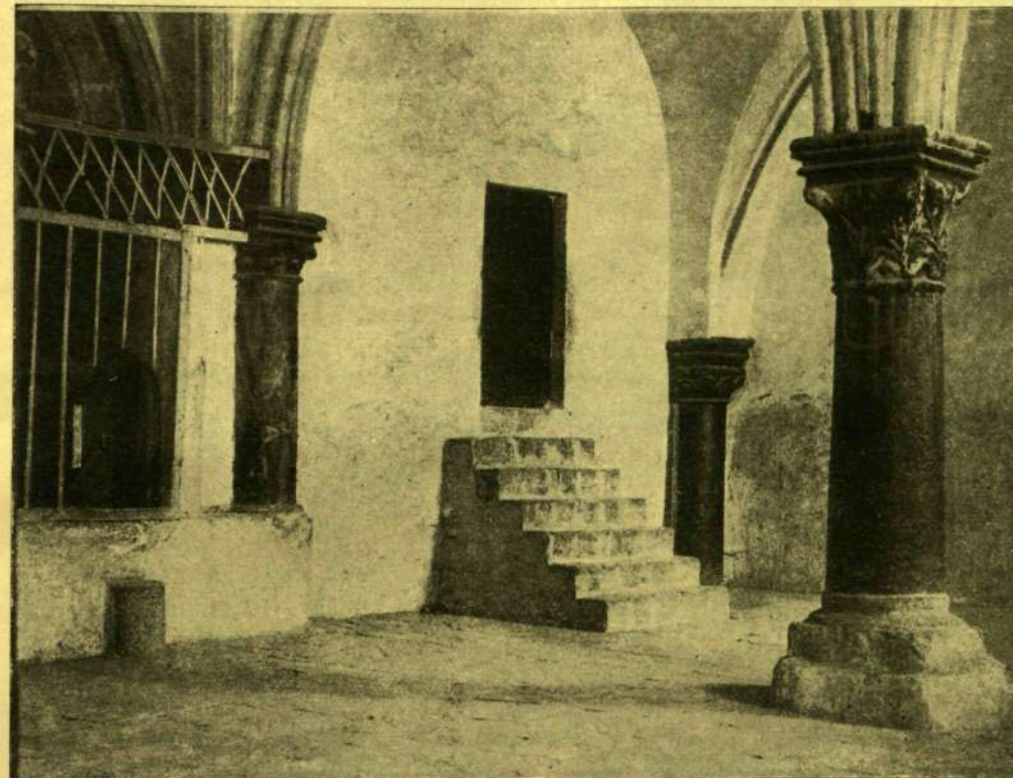
Caillauxnak ma nincs pártja, de ha kiderül, hogy a vádak, a melyek most elterjedtek, gyöngébbek nála, akkor holnap már lehet.

Nem különös-e, hogy abban a pillanatban, a mikor a hatalom ökle a börtön, esetleg a siralomház ajtaja felé taszít egy politikust, íme a jövője lehetőségéről kénytelenek szólni olyan helyen, a hol, a honnan egy ilyen lehetőséget idáig tajtékos dühvel tagadtak. Mert a párt az Franciaországban minden lehetőségnek alapja. És a kiról az ellenségei kénytelenek azt mondani, hogy holnapja lehet: az minden *ma* nélkül se szűkölködhetik. Aristide Briand a háború kérdésében nem Caillaux-val volt egy véleményen. Briand, mint miniszterelnök azt hirdette, a mit Clemenceau, csak Clemenceau még szenvedélyesebben tudta hirdetni ugyanazt, a mit Briand. És Briand íme a nagy pör felsorakozásában már nem Clemenceau mögött áll. Briand még nem szólt, de már úgy hallgat, mint ha Caillaux ártatlansága mellett beszélne. És Briand nem Zola. Briand nem idealista és nem fanatikus. Briand nem a Caillaux igazát, hanem a saját holnapját keresi és arra fordul, a merről fejlett szimatja a valószínűbb holnap virradását sejtí. Ez a szimptoma sokat mond. Clemenceau még úgy terítette le az elődjét a hatalomban, hogy rálicsizált. Briand is annak idején Vivianit. Most az ellenkezőjét cselekszi. Azzal vállal szolidaritást, a miért Caillauxt a hóhér kezére próbálják juttatni. Bizonyára nem azért, mert ő is a börtönbe kívánczik. Hanem, mert úgy kalkulál, hogy az se oda jut, a hová taszítani próbálják. Clemenceau azzal a fogadalommal tudta fölfalni összes elődeit, hogy azután a nemzeteket is föl fogja falni. Az előfeltételek bekövetkeztek és most Hindenburgot kellene szétmarczangolnia. De íme: Hindenburg egészen és Clemenceau Caillauxt akarja némétté minősíteni, hogy legyőzhesse a németet. És Briand már olyan erősnek se tartja a «tigris» fogát, hogy ebbe ne törjek bele.

Szüllősi Zsigmond.

A ZSIDÓK FALA JERUZSÁLEMBEN EGY PÉNTEK ESTE.

AZ UTOLSÓ VACSORA TERME.

JERUZSÁLEMBŐL.

A HERÓDES PALOTÁJÁHOZ VIVÓ ÚT.

JERUZSÁLEM.

Az angol seregek megszállták néhány nap előtt Jeruzsálemet. Harcz és véráldozat nélkül jutott kezükre ez a hely, melynek birtokáért annyi küzdelem és háború folyt valaha, mint a mennyi egyetlen városért sem a földtekén.

Mintegy tizenkét századdal ezelőtt karddal foglalta el e helyet Dávid zsidó király a jebuzeusoktól, fallal kerítette körül az ott talált házakat, egyelőre a régi birtokosok egy részét is meghagyta tulajdonukban s palotát építtetett magának az erősségben. A palota igen szerény lehetett, beépítve a többi ház közé; meg van írva, hogy e palotából látta meg a király a szép ábrázatú Betsabét, Uriás nejét, a mint a szomszédos laposfedélű ház tetején mosakodott. Megkívánta s elrabolta. Az ő korában templom se volt még a városban. A frigyládát sátor alatt őrizték, bár akkora volt a hozzája fűzött kegyelet, hogy nagy nemzeti ünnepségek között hozták Kirját-Jearimból Jeruzsálembe, a mely alkalommal Dávid király is tánczot lejtett, nagy megbotránczolására a királyi házból származó egyik felségének, Mikálnak, a ki az ablakból nézte a jelenetet s megutálta az urát.

A templomot Salamon király építtette. Ez a bölcs és szerencsés kezű uralkodó ügylátszik tömértelen kincset halmozott össze. Hajójáratokat tartott fenn a tyusziakkal közösen, ügylátszik egészen Indiáig. Egyiptom és Babylon között ő volt a közvetítő s a lókereskedést oly nagy arányokban űzte, hogy negyvenezer ló számára kellett istállókat építeni. A nagy kincese aranyában emeltette a templomot. Húsz-ezer véka búzát, ugyanannyi árpát s húszezer akó bort és olajat adott a műveseknek, a kik az épülethez szükséges követ és fát szállították. A templom egy tyrusi mester tervei szerint épült a Mórija hegyen, a jebuzeus Ornán szerűjén. Hatvan rőf volt az épület hossza és húsz a szélessége. Az előtornác szélessége is húsz rőf, magassága pedig százharminc, beborítva belül gazdagon arannyal. Művészi kéz remeke volt a templom egész berendezése, részint drága rézből, részben színaranyból. A templom körül cellák épültek a papok részére, előtte tágas helyiség, a hol a városi nép gyülekezett s a kereskedelmi ügyleteket is lebonyolították. Itt padok is voltak felállítva, a melyeket a «csüföldók», a próféták által annyira szidalmazott «deszik» foglaltak el, divatos úrfiak, a kik gúnyt űztek a szentéletű férfiakból.

Salamon alatt élte Jeruzsálem az aranykorát. Már fia alatt elkezdett hanyatlani. Az ország északi része, Izrael, elszakadt Jeruzsálemről, a Júda fővárosától, független királyságot alapított, melynek Samária volt a székhelye. Folytonos veszedelmek fenyegették Jeruzsálemet, hol déli, hol keleti szomszédjai felől. Egyszer

az egyiptomi király jóindulatát kellett megnyerni, másszor a babyloni fejedelmek barátságát kellett nehéz sarczon megvásárolni. Nabukadonozor aztán bevette a várost, a templomokat kifosztotta, a lakosság le nem ölt részét pedig rabságba vitte.

A perzsa királyok, a kik elfoglalták Babylont, kegyesek voltak a zsidókhoz. Megengedték, hogy a fogságban levők ősi hazájukba visszatérjenek s újraépítsék városukat és templomukat. De egyenként nem sokat törődtek velök, ha pontosan fizették az adót. A templom a régi helyen épült fel újra, habár szerényebb kiadásban. A babyloni fogságból nyolcvanhétezeren tértek vissza, s Zerubábel és Nehiás vezetésével az építkezés fel a templomot. Egyik kezőkben a vakolokanál volt, másikban a kändzsa — mondja az írás — mert sok háborúsgot szenvedtek azoktól az ellenséges népektől, melyeket időközben a vidékre telepített a hatalom, az ország önállósága elveszett, — de a hit összetartó ereje hatalmasabb lett, mint volt előbb. A király helyébe a főpap lépett. Mikor aztán Nagy Sándor megdöntötte a perzsa birodalmat, a többi híbéres tartománnyal együtt Palesztinának is urává lett. A birodalma fölötti osztozásokor ez a tartomány a Seleukosz országának jutott. Jeruzsálem teljesen elvesztette politikai befolyását. Megkezdődött a zsidók kivándorlása és elgörögösítése. S mikor Antiochos király vallási érzéseiben megbánczolta a zsidóságot, szervezkedett az ellenállás.

A Makabeusok véres harczokban fényes diadalmat arattak a világ egyik leghatalmasabb országa fölött s önállóságot biztosítottak újra országuknak, a papi fejedelmek fennhatósága alatt. Aztán úrrá lett Ázsiában is a római hatalom. Pompejus elfoglalta a várost, elrabolta belőle az aranyat és ezüstöt, a lakosság nagy részét pedig rabszójra fűzte. Az utána következő helytartók elrabolták azt a mi megmaradt. Lucullus elvitte a templomból az áldozati aranyasztalt, s annak árából is gyarapította óriási vagyonát. Később tartományi jogokat kapott az ország, adófizető fejedelmekké a Herodeseket lettek benne, a kiknek kormányzása alatt újra virágzásnak indult minden. Ezek az Askalonból származó kalandorok értékhez hozzá, hogy barátságot tartassanak fenn a római hatalmasokkal, (Antoniussal és Augustussal egyaránt) gazdag épületeket emeljenek a városokban, pontosan megfizessék a hűbéri adót s a mellett még a népek is nyújtsanak módot, hogy gazdagodjék. Annyi szép épület sokasra építtetett Jeruzsálemet, mint az ő uralkodásuk alatt, — pedig máshol is építkeztek s például a velencei piazzettán ma is fennálló két hatalmas oszlop az ő cesarei palotájukból való. Jeruzsálemet magát a legkülöb kőfallal Nagy Herodes vette körül, belé-

foglalva Pompéjus tornyát, a mely a római katonák kaszárnyájának volt a cenztruma.

Nero alatt újra forradalom ütött ki Jeruzsálemben. Ez alkalommal Róma legjobb hadvezére, Flavius Vespasianus, a későbbi császár vette ostrom alá a várost. A zsidók nagy elszántsággal védelmezték szent templomukat, az ostrom hónapokig tartott már, mikor Vespasiának Rómába kellett mennie, hogy császárrá legyen. Az ostrom folytatását fia, Titusra bízta, — a ki később császár lett szintén, — s a ki be is vette a várost. Leromboltatta a falakat, valamint a templomot is. Ezért halála napját az örömapok közé vette fel a zsidóság, pedig a rómaiak azzal vádolták, hogy túlságosan kegyeli a zsidókat s félték attól, hogy feleségül veszi zsidó kedvesét, a Herodes-házból származó Berenicét.

A következő századok alatt jelentőség nélküli helységgé lett Jeruzsálem. A kereszténység akkor még nem bírt befolyással, a zsidók elköltöztek falai közül. A rabbiiskolák is máshol kerestek hazát s magokat az őtestamentomi szent könyveket is, — melyeket épp ez időtájt redigáltak végleg, — máshol gyűjtötték együvé. Hadrián császár, — a ki a legnagyobb restaurátor volt — építtetett ugyan a város helyén egy új telepet, de a nevet sem hagyta meg a réginek s Aelia Capitolinának nevezte el, a honnan van mai török neve, Ilija.

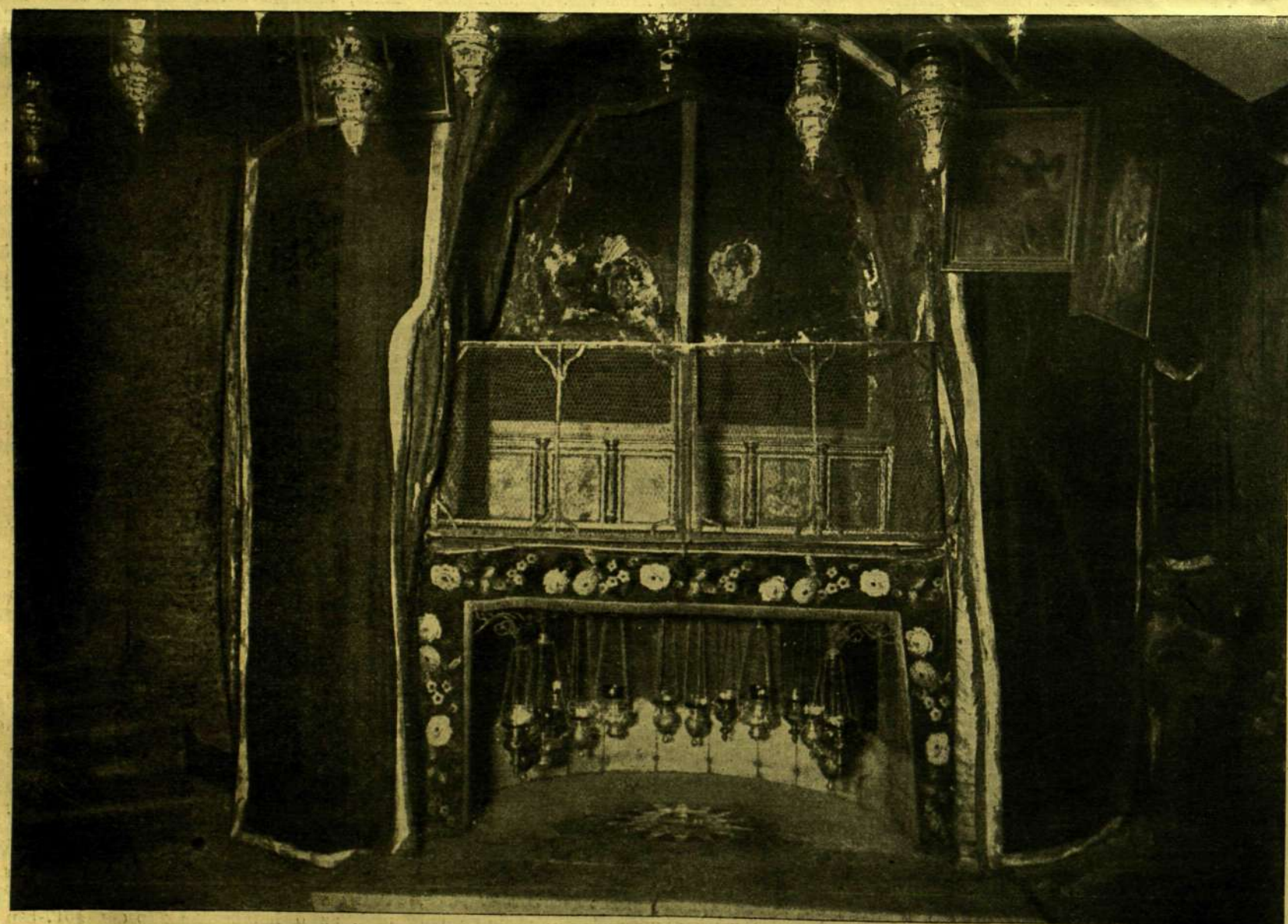
Mikor aztán uralkodó vallássá lett a római birodalomban a keresztény hit, újra Jeruzsálem felé fordult a világ szeme. A byzanci császárok felkeresték a Jézus emléke által megszentelt helyeket s fényes templomokat építtettek a városban. Különösen Constantin és a magyarországi származású Justinianus császároknak köszönhetett sokat a város. De az ő idejük után hanyatlóra fordult már a byzanci császár hatalma. 614-ben Kr. u. II. Khosroes perzsa király foglalta el Jeruzsálemet, 637-ben pedig Omár az arabok feltörő birodalmának khalifája.

A XI-ik század legvégén megindultak Európából a kereszties hadak, hogy elhódítsák a pogányoktól a szent helyeket. Bouillon Gottfried 1099-ben vonult be győzelmes csapatai élén Jeruzsálembe s új királyságnak vetette meg az alapjait. A királyság kicsi volt és gyöngye, sok viszontagság közepette egy századig sem tarthatta magát. 1187-ben már Szaladin, a szaracénok szultánja foglalta el Jeruzsálemet. Új kereszties hadak elhódították ugyan megint, de 1244-ben a keresztény uralom ismét véget ért s a kereszt helyét a félhold foglalta el. 1382-ben a mameluk fejedelmek lettek a város urai, az ő hatalmuknak pedig 1517-ben — kilencz évvel a mohácsi csata előtt — vetett véget Szulejmán, a törökök hódító padisája.

Most újra keresztény — bár ellenséges — kézzé került Jeruzsálem.

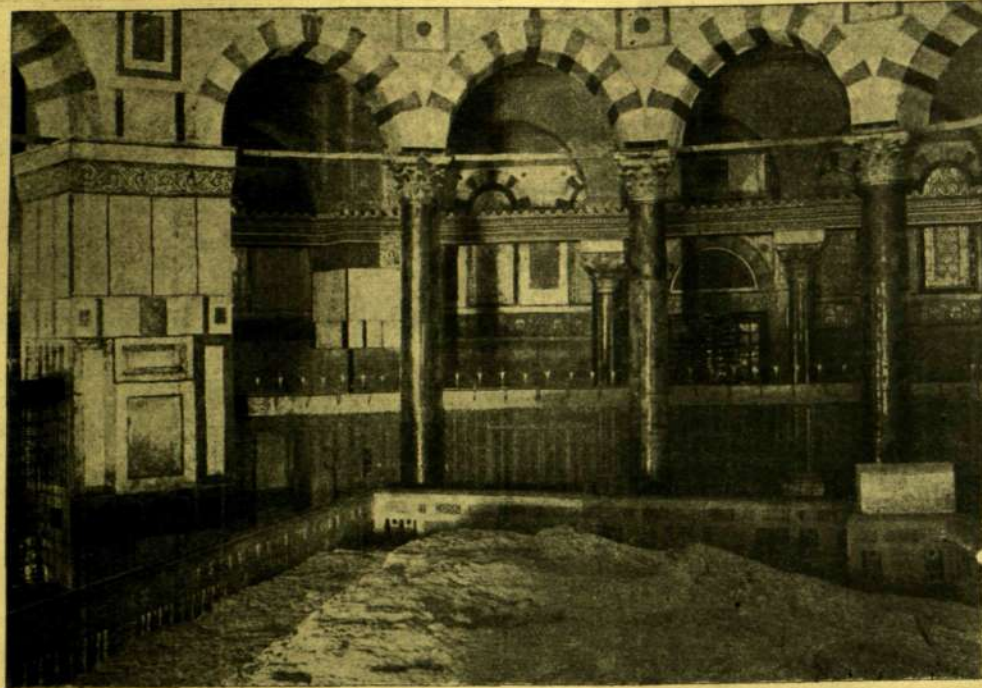

JERUZSÁLEM A SCOPUS-HEGYRŐL NÉZVE.

KRISZTUS SZÜLETÉSÉNEK TEMPLOMA BETLEHEMBEN.
AZ ANGOLOK ÁLTAL ELFOGLALT SZENTHELYEK.

AZ OLAJFÁK HEGYE.

A JERUZSÁLEMI SZENT SÍR TEMPLOMÁNAK BELSEJE.
AZ ANGOLOK ÁLTAL ELFOGLALT SZENT HELYEK.

AZ OMÁR-MECSETBŐL: ÁBRAHÁM ÁLDOZATI KÖVE.

BALZAC?

Elbeszélés. — Irta Lakatos László.

I.

Ebéd után volt. Klug Jenő törött szivarját cigarettapapírral megragasztotta, mert spórolni kell ebben a drága világban. Az ebéd rossz volt, de viszont Klug délelőtt a bankban, a hol ő volt a pénzváltóosztály főnöke, végérvényesen megtudta, hogy a drágasági beszerzési pótlékot nem fogja megkapni. A cigarettapapírral megfoltosított szivar végre nagynehezen mégis tűzre gerjedt. Ekkor megszólalt Klugné:

— Öregem, — mondta — a szűcs mégis tévedett.

— Tessék? — kérdezte kissé bambán a férj, a ki ugyan még nem tudta, miről van szó, de máris megjött.

— A szűcs tévedett. Az a kis prémgarnitúra nem nyolczszázba fog kerülni, hanem kilencszázötvenbe... Tulajdonképen szemtelenség, hogy így emeli az árakat. Meg is akartam mondani, hogy ne csinálja meg azt a holmit, hagyja az egészet. De egyrészt a dolog már munkában van, másrészt... de hiszen magad is jól emlékszel... te rendelted öregem azt a csekélységet. A te ötleted volt, hogy kis feleséged új prémgarnitúrát kapjon az idén. No nem igaz?

Igaz volt. A róka-garnitúrát a férj rendelte. Az asszonynak eszébe se jutott. Az asszony, született Dubovetz Márta, csöppnyi kis szőke szépség volt, egérszerű, ibolyaszemű, olyan, a ki háromig se tud számolni.

Klugnak mindenféle eszébe jutott, de azután semmit se mondott. Mérsékelt ember volt, finom modorú, esténként könyveket szokott olvasni, indulatait mindig türtőztette, első gondolatait mindig elnyomta. Most se szólt semmit, csak a szivarján roppantott akkorát, hogy az másodszor is meghasadt. Az asszonynak egy gyűszűre való vér szökött az arcába, de kedves mosolyra csücsörítette ajkát.

— Na édes öregem, te ugyancsak megjárta velem. Hát kellett neked megházasodnod?

— És megcsirogatta az ura állát.

Persze, hogy Klugnak nem kellett volna megházasodnia. Senkinek sem kell. Ez jutott most eszébe a férjnek is. De mert finom ember volt, nem mondta ki azt, a mi az eszébe jutott. Mást mondott, azt, a mi másnak jutott az eszébe.

— A házasság csak az első huszonöt esztendőben kellemetlen, később megszokja az ember. Tudod fiam, ki mondta ezt? Balzac mondta, a nagy Balzac.

— Úgy? Balzac? — szólt a szelíd kis asszonyka, a ki ebben a perczen már érezte, hogy ő is, a róka-garnitúra is átélték minden veszőlyén.

Az ember órára nézett. Fölkelt, búcsúzott. Az előszobában másodszor is beragasztotta a szivart, a mi ma délből már kétszer tört el. Ezzel is takarít valamit, hiszen most úgyis annyi a haszontalan költség.

II.

Délután félgyakor a férj a bankban megkérdezte fiatal kollégáját, Gerlei Győzöt, a ki

hivatalos órán túl a szépirodalmi lapok réme volt.

— Kolléga úr, Ön olvasott ember, maga is ír. Nem emlékszik rá véletlenül, kitől ered ez a mondás: «A házasság csak az első huszonöt esztendőben kellemetlen, később megszokja az ember».

En ma délből, hogy irodalomról beszélgettünk igen... irodalomról beszélgettünk... azt mondtam a feleségemnek, hogy ez Balzac azt való. Mit gondolt, nem tévedtem? Nem szeretném, ha tévedtem volna, mert nem szeretek hazudni.

— Balzac? — gondolkodott Gerlei, a kinek hízelt, hogy kezd már irodalmi tekintélynek számítani a bankban.

És hogy tekintélyt fokozza, mindenesetre jónak látta főnökét megegyezni:

— Balzac?... Nem egészen bizonyos. Sőt! Egészen bizonyos, hogy nem. Ez a kitűnő mondás nem a dicsőséges Honorétól való.

Klug komolyan megjött.

— Úgy? Én pedig azt mondtam nőmnek, hogy Balzac. Ejnye ez kellemetlen. Elvcm, hogy házastársak sose hazudjanak egymásnak, még a legesekélyebb dologban sem.

Gerlei nagyot nézett.

— Ebben igaza van főnök úr. Határozottan igaza van... Különböleg legyen szabad arra kérnem, hogy kézcsofomat adja át a nagyságos asszonynak. Már oly rég nem volt szerencsém öngyűszűgökhöz. Idén nem fog a jégre jární?

III.

Délután félótkor Klug Jenőné, született Dubovetz Márta azon a sarkon ugrott le a villanyosról, a hol Nyuszi Menyért szűcsüzlete volt. Hogy leszállt a villanyosról, szoknyája kicsit föllibbent. Jól lehetett látni kedves kis lábát, a melyen vakondokszűke harisnya és cipő volt. Két fiatalember feltűnően utánaforodult. Márta ez nem izgatta. Egyenesen be ment az üzletbe, a hol előre feltett szándékához híven kezelt a szűcsessel.

— Kedves Nyuszi mester — mondta — egy kis szívességre kérem. Valami jelentéktelen csekélységre, a mit tisztességes iparos meg sem tagadhat régi vevőjétől.

— Miltóztassék parancsolni — szólt a szűcs, egy kerekarú, vörös szakállas ember, a ki egészesen filozófiával szemlélt az életet.

Minden igazság nélkül, mint a jó diák a rendszeren megtanult leckét, mondta Klugné:

— Tudja, arról a kis róka-garnitúráról van szó. Legyen szíves, ha a számlát hazaküldi, ne nyolczszázot írjon fel, hanem kilencszázötvenet. Megteszi úgy-e? Ötven a magáé lesz belőle, a száza nekem van szükségem.

— Igen, de a czegevezető úr...

— Az uramnak már megmondtam, hogy kilencszázötven lesz. Ma délből mondtam meg és ő nem sokalta. Ellenkezőleg, nagyon rendben valónak találta, hogy ilyen drága időben ilyen kitűnő iparos, mint maga Nyuszi mester, nem dolgozik kilencszázötvenen alul. Különböben is, mondtam, ötven a magáé, de a száz az nekem kell. Tudja, elkérhetném az uramtól

úgy is, de most kicsit rosszul megy neki. Jó feleség ilyenkor nem zaklatja pénzt az urát. Viszont, ha az összeget hozzácsapjuk a számlához, akkor meg sem érzi, hogy külön is kértem tőle pénzt.

— Az összeget hozzá fogjuk csapni a számlához — szólt a szűcs jószágos, megnyugtató hangon.

Az asszonynak ez még nem volt elég.

— De most már annál sürgősebb a dolog. nemcsak a prém miatt, hanem a számla miatt is — mondta és szerényen elpirult.

— Hétfőn otthon lesz a garnitúra — szólt a kifogyhatatlan jószágú Nyuszi mester. — De ha nagyságos asszonynak sürgős a dolog, én szívesen akár előlegezem is a szálat. A czegevezető úr nekem minden pénzre jó.

Márta nem felelt. A szűcs ezt beleegyezésnek értette, a kasszához ment és egy rekeszes bőrtárczából kivett egy százkoronást. Búcsúzóskor újra kezét adott Nyuszi mesternek Márta, a ki nemcsak akkor volt kedves és finom az emberekhez, a mikor szívességet kért tőlük, hanem akkor is, a mikor azt már meg is kapta tőlük.

IV.

Este vacsora után Klug ép, egészséges szivarra gyújtott rá. Ragasztó papirosra nem volt szükség. Egyet-kettőt köhintett, azután zavartan, elfoglaltan mondta:

— Fiam, egy kis baj van... A kis szőke asszony most nagyon megjött, de óvatosan hallgatott.

A férj folytatta:

— Baj van. Érdeklődtem a dolog iránt. Az még sincs úgy. Még sincs úgy rendben.

— Tessék?

— A házasság csak az első huszonöt évben kellemetlen, később megszokja az ember. Ezt mégsem a nagy Balzac mondta...

— Mégsem a nagy Balzac — szakadt ki Mártából, a ki ibolyaszín szemét tágra nyitva, tekintetét szinte rátapasztotta az urára.

— Valami modern mondta ezt. Lavedan, Capus, Hervieu vagy tudja az ördög kicsoda.

— Igen — hagyta helyben engedelmesen az asszony.

A férj fontoskodva hátravetette magát a széken.

— Te talán ki fogsz nevetni, hogy visszatek erre a dologra. De elvcm, hogy házastársak sose hazudjanak egymásnak. Soha még a legesekélyebb dologban sem.

Klugné csak helyeslőn tudott Klugnak.

Ez az én elvem is. Sőt tovább megyek. Az ember még a kellemetlen apró meglepetéseket is bírta el attól, a kit nagyon szeret. Ezért mondtam meg én is már ma, hogy Nyuszi, mesterből áldrádó lett. Megmondtam már ma, pedig ráérttem volna hétfőn is, mert a garnitúra csak akkor lesz itthon. De nagyon-nagyon szép lesz. Meglátod, megéri a pénzt.

Csekély sóhajással így felelt Klug: — Rendben van. És ültéből kacsókat intett a kis szőke asszony homloka felé.

SALAMON KIRÁLY ISTÁLLÓI.

A MAGYAR KÖNYVTÁR HUSZÉVES.

A magyar könyv történetében nevezetes szerepe lesz a Magyar Könyvtárnak. Abban az időben indult meg húsz évvel ezelőtt, a mikor még a magyar könyv a széles körű nagy közönség számára még nehezen volt megközelíthető: az ára túldrága volt a szegényebb olvasónak, a terjesztési módjai is nehézkesebbek voltak. Az irodalmi műveltség megszerzése nagy anyagi áldozatba került s ezt megérezte egész kultúránk. A népművelés terjesztésének két fő eszköze egyformán hiányzott: nem voltak — ma sincsenek — mindenki számára hozzáférhető közönyvtáraink és nem tudunk a művelődésre szomjazó, de kevés pénzü embernek kezébe olvasó könyvet adni. A művelődésre szomjazó, de kevés pénzü embernek pedig a magyar intelligencia többsége.

Kísérletek már előbb is történtek olyan vállalatok a'apítására, melyek a külföldi nagy irodalmak hasonló vállalatainak mintájára — rendszerint a német Reclam-féle Universalbibliothek lebegett az emberek szeme előtt — olvasó kiadványokkal igyekeztek ellátni az olvasó közönséget. Ezek azonban mind rövid pályafutásúak voltak, sem kiadók tőkéje és vállalkozási szelleme, sem szerkesztői hozzáértése nem volt elegendő. Az egy Olesó könyvtár maradt meg s virágzik ma is.

Ebben az időben indította meg a Lampel R. (Wodianer és fia) cég a Magyar könyvtár 1897 őszén, most húsz évvel ezelőtt. Szerencsés kézzel fogott bele, mindjárt az első lépés kiválóan bevált: az ilyen célra legalkalmasabb embert választották ki szerkesztőnek Radó Antal személyében. Radó Antalban megvolt minden képesség, a mi ilyen vállalat szerkesztésére szükséges. Maga is kiváló író és költő, a ki benne él az irodalmi élet sodrában. Mint böcs műfordító és irodalom-kutató, egyike a külföldi irodalmak legalaposabb ismerőinek. Higgadt ítélő, lelkiismeretesen gondos és biztos ízlésű ember, a ki egyforma megértéssel tudja kiválogatni a jót a hazai és külföldi irodalom termékeiből, a régi irodalomból és a maiból. Élénk érzelme van a közönség és az irodalmi kultúra kíváncsi iránt. A lehető legkitűnőbb sikerült neki megvalósítani a feladat legnehezebbik részét: a választékos irodalmi színvonalat úgy, hogy az a nagyközönség széles rétegei előtt is népszerű legyen. Már eleve kizárt a Magyar

A DOLLÁRKIRÁLYSÁGOK TÖRTÉNETE.

AZ ELSŐ ASTORTÓL CARNEGIE ANDRÁSIO.

Elmondja BALLA MIHÁLY.

Az arany-szédelgés. (Folytatás.)

Az Erie-vasút kifosztásán szerzett milliók nem maradtak soká kamatoztatlanul. Kezében az új lehetőségeket biztosító vagyonnal, Gould az eddigieknel is szédtőbb és veszedelmesebb spekulációra vetette magát: a híres arany-szédelgése, melynél gyalázatosabb visszaélésre Amerka történetében is alig lelmi példát.

A polgárháború kitörése után az aranygyérre és csak nagy árszállal lehetett szert tenni rá. 1869-ben az Egyesült Államok egész területén nem forgott lözkéken több, mint 15 millió dollár értékű arany.

Gould elhatározta, hogy hatalmába keríti ezt az egész aranykészetet, aztán maga szabja meg az arany árát. Meg volt győződve, hogy tevé nem té ki balul, ha csak a kormány nem bocsátja forgalomba egy részét 25 millió dollár értékű saját aranytartalékának.

Mindenekelőtt meg kellett bizonyosodnia, hogy a kormány el van-e rea határova, teljesen elvcmni a forgalomtól ezt a készletet. E cél érdekében megvesztette Corbint, Grant elnök vőjét. Mikor i képpen biztos kérje volt a Fehér házból, megvásárolta még Butterfield tábornokot is, kit aztán Corbin segítségével New-York állam kincstári államtitkárává igyekezett kinevezetni. Ez előkészítő lépések után a nyilvánosság különböző eszközeinek kihasználásával igyekezett azt a hitet kelteni, hogy szoros és jó viszonyban van a kormány különböző főembereivel s hogy a kormány nem szándékozik forgalomba bocsátani arany-tartalékából semmit. E hírek követ-

Könyvtár köréből mindent, a mi sekély, léha vagy sikamlós. A ki a Magyar Könyvtárt kezébe veszi, az eleve tudhatja, hogy olyan olvasmányt kap, a melynek megvan a maga tisztességes irodalmi színvonala és a legkényesebb olvasónak is kezébe adható. Radó Antal szerkesztése alatt lett a Magyar Könyvtár a magyar intelligencia könyvtára.

A magyar irodalom színét-javát megtalálni benne. Régi költőink és íróink művei a magyar szellem multjának ismeretét terjesztik a legselesebb körben s e mellett az iskolai irodalomtanítás intenzívebb választ is jóformán a Magyar Könyvtárnak a régi magyar irodalomból való füzetek tették lehetővé. Mellettük megtaláljuk az újabb magyar irodalom majd minden kitűnőségét. E tekintetben a Magyar Könyvtár fölötté áll a hasonló vagy külföldi vállalatoknak is. A német Reclam-féle vállalat pl. mondhatni egyáltalán nem közel semmit az újabb német irodalomból, csak olyan dolgokat, a melyeknek

keztében az arany ára rövid idő alatt 146-ra szökött.

Am a különböző pénzügyi csoportok gyanút fogtak, s minthogy híre terjedt, hogy Gould korántsem számíthat a kormány támogatására, az arany ára alábbesett, és balmukban megrendülve, Gould saját ügyőkei is p'acra vetették aranyukat. E szorogattatóságban Gould belátta, hogy történnie kell valaminek még pedig minél hamarabb, ha csak nem akar koldusbotra jutni: mert kezében volt minden arany, melyet nagy arán szerzett össze. Úgyes szénfénycsípéssel meggyőzte hát Fisket arról, hogy Grant csakugyan gyetért vele. Gould Fiskkel szövetségbe, megvette a Tenth-Name-Bank részvényeinek többségét s visszaélve e pénzintézet hitelével, vásárolt 30 vagy 40 milliónyi aranyat. Ily arany mennyiség természetesen nem volt forgalomba, de a törvény megengedte a spekulációt oly aranyban is, a mely nincs.

Gould arra számított, hogy a taitós vásárlással, természetesen, újra felszökken a arany árát. 1869 szeptember havában nemcsak kezében tartotta az Egyesült Államoknak minden forgalomban lévő aranyát, hanem szerződéseket is kötött, melyeknek értelmében különböző üzletben ben k: bankárok, gyárosk, kereskedők, ügyvédek és spekulánsok kötelezték magukat, hogy a drága ércből még 70 millió arát szereznek számára. Gould nyilvánosan kijelentette, hogy követelését igazom és kegyelem nélkül be fogja hajtani rajtuk. S a szerződő felek kénytelenek voltak kölcsönképp venni fel aranyat azon az áron, melyet Gould állapított meg.

Az üzleti körök izgalma és megszorultsága végre arra az elhatározásra késztette Gould elnököt, hogy forgalomba bocsát valamelyes részt a kormány aranykészletéből. Gould ezt

szerzői joga már elévült s így az íróknak nem kell értük semmit fizetni. A Magyar Könyvtár egyformán felvette programjába olyan régibb íróink műveit, a kiknek szerzői joga még életben van, mint pl. Arany János vagy Jókai és a mai írókat is. A honorárium megtakarításának szempontja, a mely a külföldi hasonló vállalatoknál döntő jelentőségű, a Magyar Könyvtárban sohasem juttatott szerepet. Csak így volt lehetséges, hogy a Magyar Könyvtárban ott szerepelnek Arany, Jókai, Mikszáth, Herczeg Ferenc, Ambrus Zoltán, Bródy Sándor, Rákosi Viktor, Molnár Ferenc, Heltai Jenő, Kozma Andor, Ady Endre, Krúdy Gyula, Színi Gyula és velük a mai irodalom csaknem minden kiválóbb és népszerű művelője.

A külföldi írók közül is a legjobbakat válogatta ki a Magyar Könyvtár. Dickens, Daudet, Dosztojevszki, Tolsztoj, Flaubert, Maupassant, Anatole France — alig van egy név a külföldi irodalomban, a mely itt ne szerepelne. Sőt egyes világhírű írókat mondhatni egyszen a Magyar Könyvtár fedezett fel a magyar olvasók számára: Kiplinget, Gorkijt, Wildet, Conan Doyle híres Sherlock Holmes-történeteit. Wells fantasztikus regényeit innen ismerik a magyar olvasók. Shakespeare nagyrészt, Molière és Ibsen egészen új fordításokban szerepel, mellettük a hírneves modern drámaírók egész serege: Bernstein, Bracco, Brioux, Fjers és Caillaud, Giacosa, Heyermans, Matterlinck, Rostand, Shaw stb. S külön fejezet illeti meg a fordításokat. Kiváló verses és prózai műfordítók munkája mind, a fordítások gondosságára különös gondot fordít a szerkesztő, a ki maga jár munkatársai előtt művészi fordításai. Nagy kulturális értéke van az ismeretterjesztő füzeteknek, melyek a történet, irodalomtörténet, filozófia, természet-tudomány stb. köréből adnak nagybecsű műveket.

Most jubilál a Magyar Könyvtár, fennállásának huszadik évfordulóját ünnepli. Ünnepi kiadványul a mai magyar irodalom egyik remekét adja: Molnár Ferenc A Pál-utcai fiúk című diák-regényét, a mely felhőtlenked és ifjúságnak egyaránt kedves olvasmánya. A válatat a húsz év folyamán példátlan népszerűségre jutott, csinos kis füzetek millió száma kerültek évről-évre az olvasók kezére ma már bizvást mondhatni, egyik oszlopává lett a magyar irodalmi műveltségnek.

A fekete pénz.

A következő nap, szeptember 24-ike, a fekete péntek, — így mondja el Myers az eseményeket — veszedelmes izgalmaival és röföt rettegéssel át virradt a pénzembereknek. A nyugtalanság átlépett még a külföldi tőzsdékre is s Gould megbizást adott, hogy minden aranyat Fisk nevében vásároljanak; Fisk ügyőkei felhajtották az arany árát 151-re, aztán 161-re. A varúti részvények árfolyama rohamosan esőlkint; a wall-streeti czegek egymás után mondták csődöt és vagyorok veszték el. A gyárosk és más üzletemberek, kiknek vámk és nemvélőzi tar oszáik fizetéséhez aranyra volt szükségük, attól tartva, hogy a drága érc ára felszökik 200-ra is, az ország különböző részeiről egyre-másra utasították ügyőkeiket, hogy vásároljanak bármikor aranyat minden áron. Gould bizonyos ügyőkei útján ez egész idő alatt szüntelenül adta el az aranyat, s a közben, hogy így cselekedett, lét megbizottját, Fisket és Beldent arra utasította, hogy ők meg vásároljanak, újra csak vásároljanak.

Igy mult el az egész délelőtt s mikor az arany ára 162-re emelkedett, a tőzsde izgalma

JERUZSÁLEM: A DAMASZKUSZI KAPU.

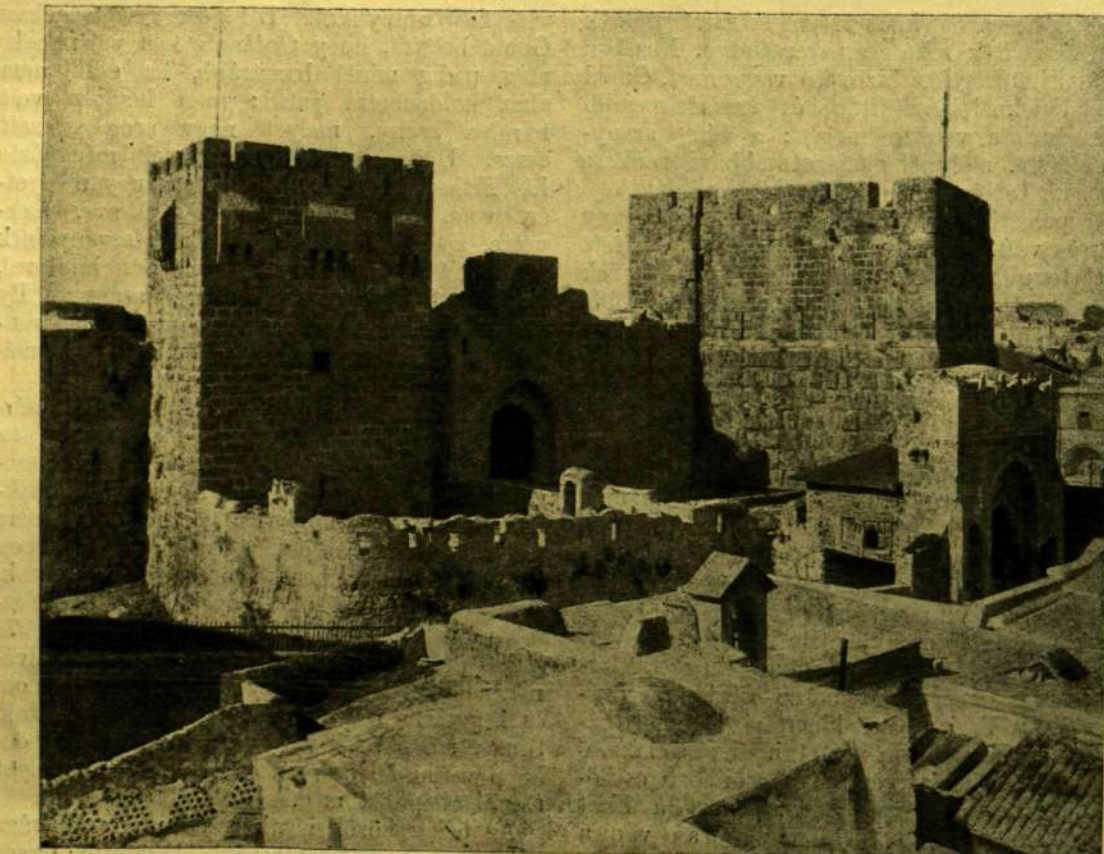
és rettegése az őrjengésig fokozódott. Akkor aztán — kora délután volt — egyszerre megjött a hír, hogy az államkincstár aranyat ad el. A hír valóban bizonyult. Negyed óra múlva vége szakadt az egész arany-sp-kulációnak. Beszéltek, hogy az utca feldühödött népe halálra kereste Gouldot. Meg akarta lincselni. De Gould és Fisk egy hátulsó ajtón elmenekült a tözsde-épületből.

Általában azt hitték, hogy Gould menthetlenül koldusbotra jutott. Azt, hogy titokban óriási áron adott el aranyat, nem tudta senki; nem tudták róla még a meghitt emberei sem, legfeljebb ha Fisk és Belden gyanították. Az emberek csak azt tudták, hogy Gould temérdek fiktív aranyra cínált kötet igen magasra csigázott áron. A helyzet pedig az volt, hogy a titkos eladások révén 11–12 millió dollárt nyert. Igaz hogy ha sor kerül végre csinált kötéseknek lebonyolítására, nemcsak ez a nyereség úszik el, hanem vele együtt semmisül meg egész vagyna is.

De Gouldot ebben a nehéz esetben sem hagyta cserben leleménye. Megvesztette a bíróságokat, s 6 meg Fisk különböző átlátszó türetyyel egy nap alatt tizenkét bírói rendeletre tettek szert, a melyek egyenként megtiltották úgy a tözsdének, mint Gould és Fisk megbízott emberinek, hogy tovább folytathassák és bonyolíthassák le üzleteiket. A minnek az volt a következtetése, hogy Gould, a bíróságokkal egyetértve, zsebre dugassa az egész tizenegy milliós nyereséget. Szövetségesei és ügynökei aragyi és erkölcsi tekintetben bukott emberek voltak. Tőnérdék cődeset, sok öngyilkosság s milliónyi rép megablása volt további eredménye Gould emlékeztető vállalkozásának.

Gould új hatalmas zsákmányra csap le.

Az Erie-vasút esete és az aranyzsebelés Jay Gouldot 25–30 millió dollár urává tette. Ily összeggel már versenyre kelhetett a leghatalmasabb pénzdinasztiákkal is. Régtől fogva kísérté mohó figyelemmel az Union-Pacific-vasút sorsfordulatait. Az Union-Pacific egy hatalmas, de a tőnk szélén álló vasútvállalat volt, mely arra kapott építési engedélyt 1862-ben a kongresszustól, hogy a forgalom összekötő vonala legyen kelet és nyugat, egy nebraskai vasút és Nevada nyugati határa közt. Az első engedményesek 50 millió dollárt harácsoltak össze a vállalat révén, a nélkül, hogy komoly lépést tettek volna a vasút teljes kiépítésére. A részvénytársaságnak 100 millió dollár alapitőkével kellett megalakulnia s a kongresszus, hogy lehetővé tegye számára az építést, hihetetlenül nagyarányú állami hozzájárulást biztosított számára. Mindenekelőtt rendelkezésére bocsá-

JERUZSÁLEM: DÁVID KAPUJA.

számú mérföldet, hogy fokról-fokra meg is kaphassák ezt az óriási pénzt és pénzértéket az állami vagyonból.

Ames, a társulat elnöke, azzal tette lehetővé a terv ez elmaradhatatlan részének megvalósítását, hogy építővállalatot alakított az engedményesek köréből, de olyaténképpen, hogy látszólag és forma szerint az Union-Pacific-vasúttársaságtól különálló társaság volt. Ez az építő-társaság a Credit Mobilier Company of America névű társaság volt s a nagytőke, mely mindaddig meglehetősen idgenkedéssel állt az Union-Pacific vállalkozásával szemben, a példátlanul nagy nyereség és zsákmány biztató esélyeire való kilátástól csábítva, egyszerre teli marokkal bocsátotta rendelkezésére eszközeit. A szerződést a Credit-Mobilier-társasággal megkötötték, az építés megkezdődött s Ames és társai, kik a munkát csak messziről nézték, költségével pedig az Union-Pacific-vasúttársaságot terheltek meg, nem tettek egyebet, minthogy a zsákmányt zsebetették. Mihelyt elkészült egy-egy vonalszakasz, az Union-Pacific-vasút átvette a kormánytól a megfelelő értékű állami kötvényt, végső összegében 27 millió dollárt. Mikor a botrány kiderült, már késő volt. Legfeljebb annyit állapíthatott meg a kongresszusnak ily esetekben szokás szerint mindig kiküldött vizsgálóbizottsága, hogy abból a 436,000 dollárnyi megvesztegetési pénzből — mely az Union-Pacific-társaság vezetőiből, az az említett 27 millió dolláron kívül állami hozzájárulások és adományok czímén 23 millió, összesen tehát 50 millió dollárral gazdagította. — a kongresszusnak oly hatalmas férfiai is kaptak részt, mint Blaine James, a legjelentékenyebb köztársasági politikusok egyike és Garfield James, az Egyesült Államoknak későbbi elnöke.

Nem csoda, hogy 1873-ban, mikor e botrányok napvilágra kerültek, az Union-Pacific-vasút-részvények árfolyama igen alacsonyra szállt alá. És egyszerre cserben hagyták a vasutat a Credit-Mobilier-pél érdekelte tőkepénzesek is, a kik úgy vélték, nincs többé mit keresniök annál a vállalatnál, melynek minden elképzelhető nyereségét már zsebre vágták.

Jay Gould azonban éppen csak arra a pillanatra várakozott. Jödeje kísérté már feszült érdeklődéssel a Credit-Mobilier üzletemit. Több ízben kísérletet is tett, hogy részt vehessen bennük, de az érdekelt zart társasága mindannyiszor kosarat adott neki. És most, hogy az Union-Pacific-társaságnak minden jel szerint vesztett ügye volt, Jay Gould mégis beugrott.

Vajon mi indíthatta rá? Ezt a kérdést csak az vehette fel, a ki nem ismerte Gouldnak azt a rendkívüli tehetségét, hogy a kiaknázásnak új módszereit tudta megadni ott, a hol a leg-

több ember azt hitte, hogy nincs arra már semmi lehetőség. Mit bánta ő, hogy mások e vállalat révén 50 millió dollárt harácsoltak össze már? Ő tudta, hogy nagy bevételi források állnak még rendelkezésre e vasútnál; mert azon a 27 millió dollárnyi állami kötvényen kívül, melyet az Union-Pacific már megkapott, a kongresszus még 12 millió holdnyi földterület is biztosított ajándékképpen a vasútnak. E földterületek egy részét a vasúttársaság holdankint 450 dollárjával már eladta ugyan, de a nagyobbik része még megvolt. Azonkívül pedig sok millió holdat lehet még hozzászerezni is, ha oly ember veszi kezébe a dolgot, mint ő. S Jay Gould tudott még egyet. Azt, hogy a nyugati résznek azon a területein, melyeket az Union-Pacific-vasút tár fel, állami geológusoknak húsz év óta hangoztatott biztosítása szerint a szennek óriási gazdagsága rejlik a föld alatt. Igaz, hogy e szentterületek kiaknázása nincs közte a vasút kiváltságai közt, de az Union-Pacific az idők során már is reáttette kezét egynehányra s miért ne sikerülne Jay Gouldnak reátenni kezét még többre is?

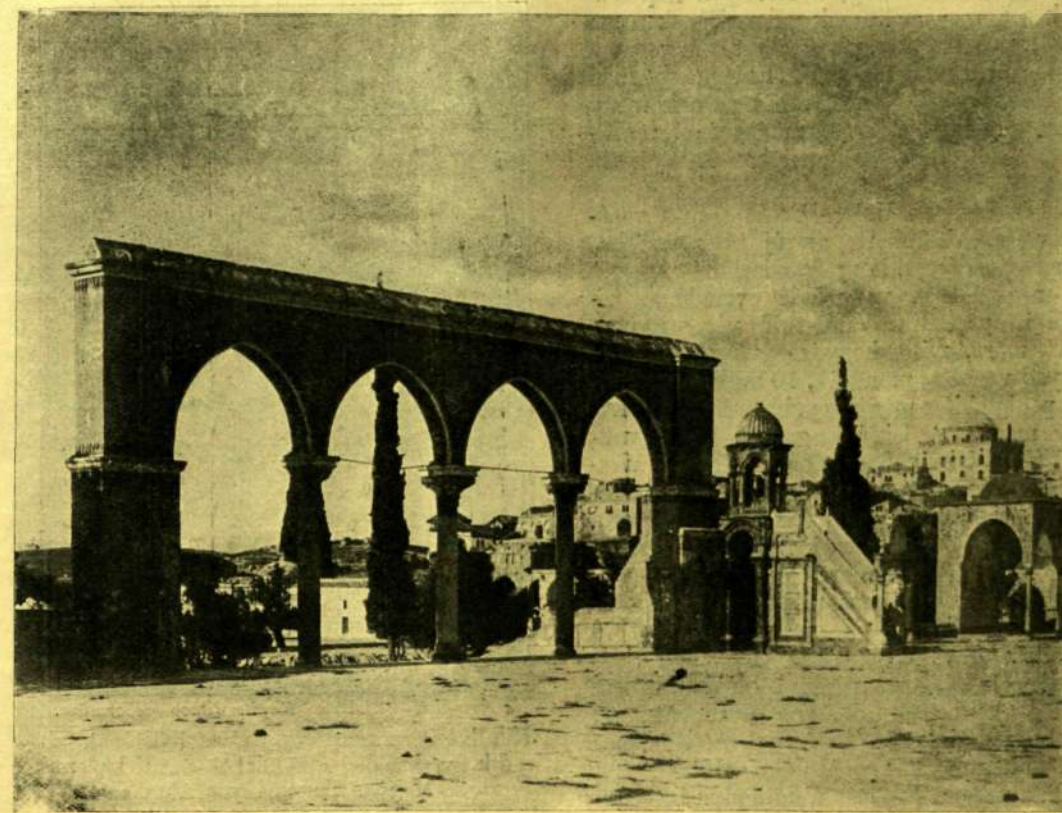
A következmények bebizonyították, hogy Gouldnak igaza volt s a kongresszus egyik, 1887-ben kiküldött vizsgálóbizottsága utóbb — jóval utóbb — megállapította, hogy Oklahoma, Utah és Wyoming egész szennészlete a Gould-féle vasúti hálózatok birtokába került. Ez idő szerint is a Gould-család gazdagságát gyarapítja.

Gould szökése.

Gouldnak két társa volt az Union-Pacific-vasúttal fűzött műveletekben: a nála jóval idősebb, tapasztalt és ravasz Russel Sage és Sidney Dillon. Mindketten nagy vagyonok megalapítói, s különösen Sage Amerikának egyik legismertebb és hírhedt üzleti fogásai ellenére legnagyobb tekintélyben álló vasúttulajdonosa volt.

Gould 1873-ban 100,000 részvény összvásárlásával szerzett magának döntő befolyást az Union-Pacific-vasútnál s részvényeinek számát később 200,000-re emelte. Utóbb, hogy növelje a vasút hatalmát, szokott módszereinek felhasználásával megszerezte az Union-Pacificnak, igazabban önmagának és két társának a 394 mérföld hosszú Kansas-Pacific-vasutat, melynek vagyonát a kibocsátott állami kötvényen kívül 3 millió holdnyi ajándékba kapott állami földterület alkotta Kansasban és Coloradóban.

A vásár azzal kezdődött, hogy a Kansas-Pacific-vasút, az élén álló emberek ismert kihasználó rendszere következtében válságba jutott s részvényeinek árfolyama lényegesen alábbszállt. Gould még nem ragadta meg ezt az alkalmat, hanem igyekezett a vasút tőkében erős embereit még jobban megpuhítani. Lár-

BORHAN ED'DIN KÁDI SZÉKE.

másan kezdte hirdetni, hogy tőnkre fogja tenni a Kansas-Pacificot s versenyző vasutat épít Coloradóban. A Kansas-Pacific részvényeit ezzel még jobban lenyomta, megijedt tulajdonosait pedig egyezségre kényszerítette. Mikor aztán az egyezség létrejött, a Colorado-vasút tervét kútba ejtette, a Kansas-Pacific részvényeit pedig több más vasút részvényeivel együtt eladta önmagának s társainak, mint az Union-Pacific-vasút urainak. A részvények és kötvények e furfangos átcserelésével több mint 20 millió dollár haszonra tettek szert. Az e révén szerzett újabb többmillió holdnyi földterületből nem kevesebb, mint 7 millió holdat adtak el a kormány felhatalmazása nélkül és felbecsülhetetlen értékű szentterületeket vettek birtokukba. Az Union-Pacific-vasút részvényitökéjét 38 millió dollárról 50 millióra, kötvénytartozását 88 millióról 126 millióra emelték fel. Az Union-Pacific-vállalkozás végeredményben mintegy 60 millió dollár tiszta nyereséget hajtott Gouldnak és társainak s ebből magára Gouldra kerek 40 millió dollár jutott.

A dolog, mint láttuk, a családságok nagy szövetségével járt. Egy hatalmas ellenpárt, érdekeiben a legérzékenyebben érintve s megabolva, büntetőpért akasztott Gouldnak és

társainak nyakába. Még veszedelmesebbé tette a bajt, hogy a jurynek, mely az ügyben ítélenő volt, oly ember áll az élén, kit Gould tizenöt évvel azelőtt egyik vasúti vállalkozása révén keservesen megsarczott.

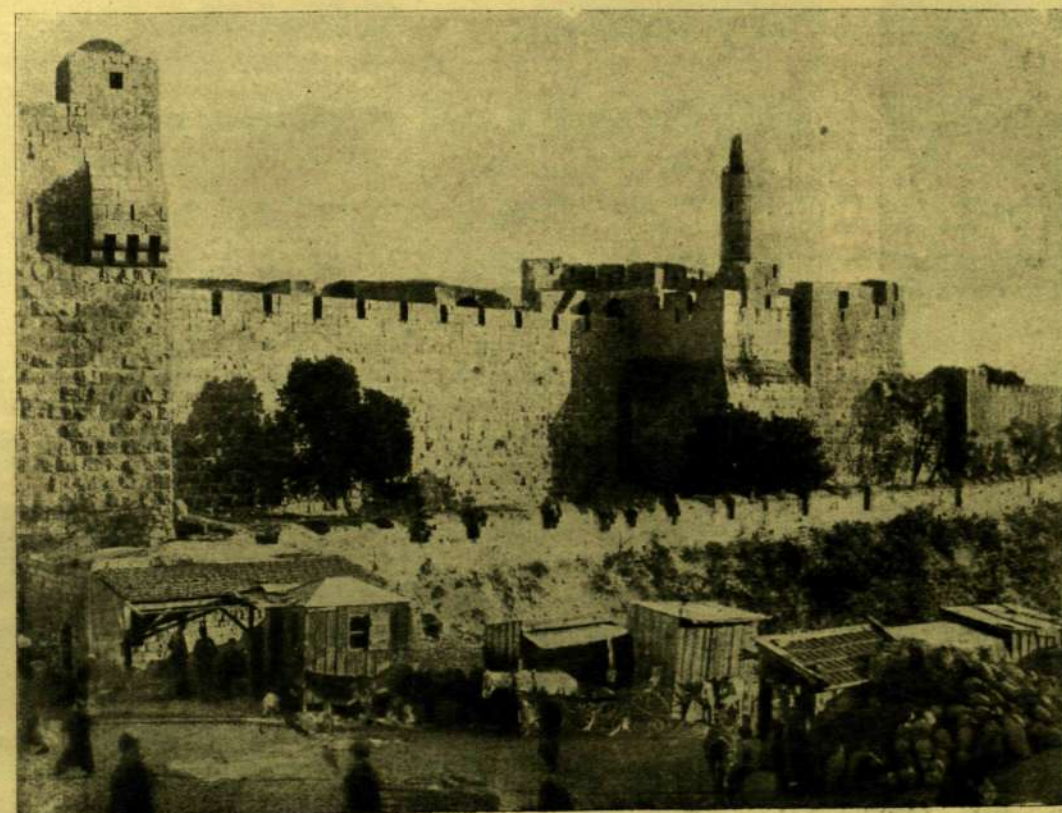
Gould érezte és tudta, hogy borzasztó ellenpárttal gyűlt meg a baja. Tisztában volt vele, hogy legjobban teszi, ha kiegészít felük és megfutamodik, még pedig minél hamarabb. Az egyezség létrejött, Gould aztán jachtjára szállt és távol tartotta magát Amerika földjéről, míg a megindított bűnpér el nem évült. Így menekült meg az Union-Pacific-epizód végzetes következményeitől. 1888-at írtak akkor.

Több vasat tartott a tűzben.

Nem érti meg Gouldot, a ki azt hiszi, hogy az eset, melyet az imént az Union-Pacific epizód néven említettünk, csakis ez egy vasút dologát foglalja magában. Gould ez idő alatt nem mulasztotta el, hogy a rokontermészetű műveletek egész dandarával ne vonja magára milliomos versenytársainak féltékenységét, haragját és bosszúvágyát. Az Union-Pacificot voltaképpen már 1883-ban kikapcsolta műveleteinek köréből s már 1876-tól 1878-ig nagyon beható munkát végzett Sage közreműködésével a 610 mérföld hosszú Texas-Pacific-vasút s Ohio, Michigan, Indiana, Illinois, Missouri és Iowa államok negyvennyolcz, eredetileg külön-külön alapított vasútjának megszerzésével.

Minden újabb nyereség újabb és még nagyobb lehetőséget adott Gouldnak és Sage-nak, hogy más és más vasutakat s más és más hasznosító vállalatokat kerítsenek hatalmukba. Megszerezték a Missouri-Pacific-vasutat is, melynek építésére az állam 25 millió dollárt előlegezett. Ezzel a vasúttal megszokott módszereiktől eltérő módon jártak el. Mindenekelőtt, saját más vasutainak is versenyt támasztva, oly fényessé tették üzletét, hogy részvényei a legmagasabb árfolyamot érték el. Akkor eladták e részvényeket és óriási hasznót tettek zsebre. Mikor aztán már túladtak rajtuk, árfolyamukat szokott fortélyaikkal leszorították, aztán visszavásárolták az egész készletet. Ez a vasút most is egyik legbecesebb tulajdona a Gould-családnak, 1909-ben Gould Kingdon, Jay Gould unokája választotta meg magát igazgatójává.

Gould és Sage mindezt a különböző vasúthálózatot körülbelül ugyanazokban az években szerezte meg, a mikor az Union-Pacificot hatalmába ejtette és kifosztotta. És körülbelül ugyanakkor forgatták ki Vanderbilt William Henryt a Western-Union-távíróvonal tulajdonjából is. A vakmerőségében határt nem ismerő Gould ugyanazzal a módszerrel támadta meg Vanderbiltet, a mely már annyiszor bevált: elhatározta, hogy új távíróvonal építésével kel versenyre a Western-Union-távíró-háló-

JERUZSÁLEM: AZ ERŐDÖK A JAFFAI KAPUNÁL.

Kapható «A Társaság» kiadóhivatalában
Budapest, IV., Reáltanoda - utca 18. sz.
és minden könyvkereskedésben. ○○○○○○

rohamzászlójuk több ellenséges támadást visszavertek. A Monte Spinecián általunk elfoglalt állások elfoglalására az olaszok hiába intéztek heves támadásokat.

December 16. Breszt-Litovszkban tegnap valamennyi orosz erővonalra érvényes fegyverszünetet kötöttek, a melynek január 14-ig kell terjednie. A fegyverszüneti szerződés szövegét hivatalosan közölik a lapokban. A nyugati harctéren kisebb jelentőségű gyalogsági és tüzérségi harcok. Az olasz harctéren a Col Capile területén gyarapítottuk sikereinket.

December 17. A nyugati harctéren tüzérségi harcok. Az olasz harctéren a Brenta és a Piave közt a Col Capile felé újabb 400 foglyot számítottunk be. Tovább keletre ellenséges támadások megtilultak. A Piave-nál tüzérségi harcok.

December 18. A nyugati harctéren mérsékelt tüzérségi harcok és felderítő csapatok vállalkozásai az olasz harctéren a Piave és a Brenta között sikeres harci tevékenység.

December 19. A nyugati harctéren élénk tüzérségi tevékenység. Német repülők bombázták Londont, Ramsgatet és Margatet. Az olasz harctéren a Brentától keletre rohammal elfoglaltak az olasz állásokat Ost. di Lepre mellett, valamint a Monte Asoloneira ellenséges ellátásadással szemben a Monte Asoloneira ki is bővítettük sikerünket 48 tisztet és 2000 embert elfogtunk.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Idős ANGERMAYER KÁROLY, 80 éves korában, Pozsonyban. — Kémárki és lefközi Mészáros RUDOLF, nyug. takarékpénztári tisztviselő, 88 éves korában, Aranyosmaróton. — Sárosterki ZIEGLER KÁROLY, nyug. altábornagy, a csendőrség volt főfelügyelője, a vaskorona-rend, a Ferencz József-rend, a porosz vörös sasrend tulajdonosa, 73 éves korában, Budapest. — Kovács SEBESTYÉN LÁSZLÓ, nyug. királyi ügyész, 66 éves korában, Ipoly-Pásztón. — BORN BRUNÓ, nyug. főbíró, vármegyei törvényszéki bizottsági tag, 53 éves korában, Kassán. — ÖZV. BILLITZ ADOLF, szül. Weisz Julia, 85 éves korában, Budapest. — Horthi és rigyei Kovács ANTONIA, 83 éves korában, Ezerben. — Mészáros JÁNOS, szül. Both Klára, 77 éves korában, Komáromban. — ÖZV. BOROS JÁNOS, 67 éves korában, Kőbánya. — MANKOVICH

KORNÉLNÉ, szül. Nemessányi Ilona 56 éves korában, Budapest. — HORVAY ÁRPÁDNÉ, törvényszéki bíró özvegye, Budapest. — ÖZV. DEBRECZENI ENDRE, szül. Horváth Frigyes, Gyomán. — SCHÖDL ERVIN, szül. Wilhelm Berta 24 éves korában, Budapest. — ÖZV. ARNOLD, szül. Preszburger Mária, Budapest. — ÖLYI ILIKE Budapest.

A „VASÁRNAPI UJSÁG” 65-ik évfolyama.

A „Vasárnapi Ujság” a legrégebbi magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap évenként több mint 130 íven s több mint másfél ezer képpel, legjellegesebb hazai íróink és művészeink körműködésével jelen meg.

A „Vasárnapi Ujság” előfizetési árát, tekintettel a papír és a nyomdai előállítás egyre fokozódó roppant drágaságára kénytelenek voltunk újított fogva évi 40 koronában állapítani meg.

Előfizetési feltételeink:

A „Vasárnapi Ujság” negyedévre 10 korona félévre 20 korona, egész évre 40 korona.

Az előfizetések a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám kifizendők.

Szerkesztői üzenetek.

A hazavárók. Nem álmódhat, azt mondjátok. Egy lágy szívű ember ábrándozásai, melyek nem bírnak művészi hatású formába alakulni.

Nyugat-Kelet. Kisé halvány vers, erőtlén szavakkal. Belső tűz nélkül foglalja rímekbe a béke reményét.

Hóvirág. Olyan, mint egy olajnyomat: nincs benne frissesség, nem mutatja, hogy valami kapcsolata volna annak az életével, a ki írta.

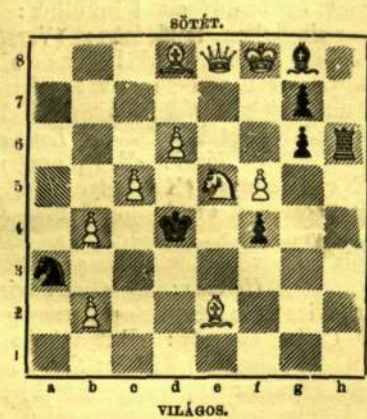
Álmok. A novellának az a főbaja, hogy nincs értelme, nem megírva, úgy a hogy jó írók szövegték az életét megírni.

Szibéria. Messze Szibériában megmozdulnak a foglyok a béke híre — nagy és hatásos téma, de nagyon ügyefogyottan írta meg.

A hó. Allegoria volna, de annak nagyon is átlátszó, és főképen semmitmondó.

SAKKJÁTÉK.

3083. sz. feladvány Collin L-től, Stockholm

VILÁGOS.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 47-dik számában megjelent képtalány megfejtése: Száz évig éljél, te, kis gyermekem!

Feloldó szerkesztő: Holtsy Pál.

Szerkesztőség címe: Budapest, IV., Vármegye-utca 11.

Laphirdató tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

Viszketegséget, sömört, rüht,

leggyorsabban elmulasztja a Dr. Fleisch-féle eredeti „Barna zsír”. Nem piszkít, teljesen szagtalan. Próbátégely 2.30 K, kis tégely 4 K, családi tégely 11 K. — Budapesti főraktár: Török gyógyszerárta, VI., Király-utca 12. Vidékre megrendelési cím:

Dr. FLEISCH E. „Korona” gyógyszerárta, Győr.

Vadászspórtot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD” KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

című egyedül magyar nyelvű ebtényészeti szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész évre 20 kor., félévre 10 kor., negyedévre 5.— K, egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz. (Franklin-Társulat.)

Jubiláris füzet 1897—1917.

MAGYAR KÖNYVTÁR

Szerkesztő: RADÓ ANTAL.

A Pál utcai fiúk
Molnár Ferenc

LAMPÉL R. K. (Wodianer F. és Fiai) R. T. kiadása.

Ára 1 K 20 f.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, főemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk felőli a komoly és könnyebb zenefajokat, melyek az újdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15— K, 6 óra 28— K, 12 óra 52— K.

Az előfizetés beérkezéskor megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésekor visszaadatik.

Folyton Újdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. szám. (Deák-tér mellett.)

A kövér nő élete kinlódás!

Kügyöljék, kikaszagják, örökös tréfa tárgy! Minden ember utánafordul, nem tud elszakadni, vendéglőben, kávéházban két széklet kínálnak neki. Egyszerű élet módját nem zavaró kura segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövérebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz MAIGER használjon és megkeleti környezetét. — Egy kuraához való doboz MAIGER ára K 6.—. Készít: Palmer G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Török József gyógyszerárta, Budapest, Király-utca 12.

EL VELE! *****

A lábbal rövidülése elhárít. Járása ruganyos és könnyű. Mindenféle cipőhordható. Ingy. lementetést küld. 114. A. Volk, Wien, III. Hauptstr. 139.

A cs. és kir. 23. gyalogezred

1000 harctéri kép és rajz 100 érdekes cikk és versek. A világhírű első kétféle éven kinttett és elcsúszott 20-as doboz irásban és KUN JÓZSEF JENŐ t. társ. főhadnagy. képen megtekinthető. Ára 20 kor. Megrendelhető a Képes Hírlapnál, Tábori posta 622.

300 autogrammal utazókól, hadvezérektől és szerbellenektől. A számos díjazott kiállítás csoportképe több mint 3000 ezredbeli arcképe található.

természetes égvényes SAVANYÚVIZ.

MATTONI-FEL

GISSHÜBLER

természetes égvényes SAVANYÚVIZ.

Fiatalos, üde arczbőrt

varázslat elő 10 nap alatt és eltávolít minden telithibát, nyomait, pattanás, sárgaságot, ránc, orrvörösséget, likacsos, hervadt, pettyhűt bőrt, a Dr. Kayserling-féle szappán-az. A kura egyszerű, otthon véghezvethető, minden feltűnés nélkül. Befejtése után az arc bőre ragyogó szépségben, gyönyörű üdőségben és tisztaságban pompázik. 1 üveg 15.— K. Diszkrét szállítás utánvétellel. — Gyár: HIRAYON & Co. — Székhely: GROSS ANTAL Budapest, VIII., József-körút 23. (Főmelet 1.)

A római pápa

sem csodálhatja meg, hogy fogakat fehéríteni és ápolni radikálisan, káros hatás nélkül csak a Medea fogpaszttával és szájvízzel lehet. Ára mindkettőnek 12.— korona, utánvét mellett kapható MÁTIS BELA kozmetikai vegyszárnál, KISPESTEN. Készítmény jó ságáért kezeskedem!

Központi fűtésnél száraz levegő ellen **Briswel levegőnedvesítő** szabadalmazva! Számos orvos által elismerve! Egyedülálló Magyarországi részére: „KARPATHIA” áruforgalmi társaság Budapest, VI., Lázár-u. 22. Telefon 49-48.

PUDEREK királynője

Diana-puder

Próbadoz 1.— K
Nagy 2.50
Mindenütt kapható.

ALAPÍTVA 1914.

Gyászbeszétben Haltenberger Vilmos kelmefestő, vegyíztisztító és festetnek feketére. Nagyvárad. Postafiók. Postal megbízások gyorsan és pontosan eszközöltek.

Csillárok

legmodernebb kivitelben, óriási választékban, készpénz vagy törlesztéses kölcsöndíj ellenében. — Gázfűtőkályhák, gázradiátorok.

Gáztűzhelyek

kaphatók. „AUERFÉNY” BUDAPEST VI., Vilmos császár-út 3.

A legkellemesebb otthoni szórakozás

egy **WÁGNER** beszélőgép

Tölcséres vagy tölcsernélküli, 150 K-tól 1500 K-ig. A Wágner-hanglemezek a legjobb gyártmányok.

Stambul rózsája

Szálljon nótám a zengő,
Mond azt, hogy Boczikám,
Csak valcert járj,
Pompázó virágok.

Ujdonság!

Kerek a káposzta,
A hajnal már nem csókolgat,
Steinhardt mulat I. és II. rész.

Most jelent meg!

Álom, álom.
Te rongyos élet.
Egy a szívem, egy a párom.

Csárdáskirálynő

A jányok, a jányok.
Hajmási Péter, Hajmási Pál.
Hej, czicza.

Darabja 8 korona.

Bármelyik hanglemez 6 darab használt lejátszott lemez ellenében is kapható.

WÁGNER

«Hangszer-Király» a világhírű «Favorit Record» hanglemezgyár főraktára

Budapest, VIII., József-körút 15. szám.

FIÓKÜZLET: IX., Ráday-utca 18. sz.

Figyeljen a „WÁGNER” névre, hogy máshova ne tévedjen! Telefon: József 71.

Nagy fényképes hangszerárjegyzék 30 fillér bélyeg ellenében.

52. SZÁM. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER 30.

Szerkesztési iroda: IV. Vármeze-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 80 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 40. — korona.
Félévre — 20. — korona.
Negyedévre — 10. — korona.

Külföldi előfizetéseket a postailag meg-
határozott viteldij is esatolando.

MAGYAR BAKÁK EGY NÉMET CSAPAT KARÁCSONYFÁJÁNÁL.